

1982/83:61

Måndagen den 17 januari

Kl. 13.00

1 § Svar på fråga 1982/83:181 om en ny affärstidslag

Anf. 1 Finansministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat mig om jag avser att tillsätta en utredning om en ny affärstidslag och, i så fall, hur konsumenternas intressen skall komma till tals i utredningen.

År 1975 tillkallades sakkunniga (1975 års affärstidskommitté) med uppdrag att utreda frågor rörande affärstiderna. Kommittén var parlamentariskt sammansatt. I betänkandet (SOU 1977:72) Affärstiderna redovisades resultatet av kommitténs arbete. Olika förslag till affärstidsreglering lämnades liksom förslag om fortsatt fria affärstider. Betänkandet skickades på sedvanligt sätt på remiss, bl. a. till företrädare för konsumentintressen och för arbetstagar- och arbetsgivarintressen. Den dåvarande regeringen beslutade sig sedermera för att inte föreslå någon affärstidsreglering.

Affärstidsfrågan skall nu tas upp till prövning av den nya regeringen. Någon ytterligare utredning i frågan behövs dock inte som jag nu ser det. Det material och de synpunkter som affärstidskommittén och remissinstanserna har redovisat bör – efter viss uppdatering – kunna tjäna som underlag också för den nu förestående prövningen. Vid denna prövning kommer självfallet konsumenternas intressen att beaktas.

Anf. 2 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Butiker är faktiskt först och främst till för konsumenterna. Butikerna fungerar inte utan varor och handelsanställda som kan stå för försäljningen. Konsumenterna, dvs. nästan varenda svensk, måste kunna göra olika inköp, och det är faktiskt mycket väsentligt var och när det finns möjligheter att handla.

När de fria affärstiderna infördes var det en stor lättnad för konsumenterna. För länge sedan, när det inte var huvudregel att båda makarna i en familj förvärvsarbetade, var behovet av längre öppettider kanske inte så stort. Då kunde hemmafruarna lätt handla mellan kl. 9 och 6. I dag förvärvsarbetar nästan alla, och mycket ofta har de dessutom långa resvägar.

Om en ny affärstidslag

En redan stressig tillvaro blir ännu stressigare om man på hemvägen från det dagliga arbetet skall skynda med andan i halsen för att hinna göra nödvändiga inköp.

Kjell-Olof Feldt tog upp betänkandet Affärstiderna från affärstidskommittén. I det betänkandet redovisas en undersökning av kunder som handlar på söndagar eller efter kl. 18 på vardagar. Andelen förvärvsarbetande kvinnor var mycket högre i den kategorin än bland kunder som handlar på normal tid i andra sammanhang. Det är för resten en självklarhet. Det är därför, herr talman, oroande att höra att en ny affärstidslag och en ny reglering är aktuell. Det är oroande därför att jag misstänker att resultatet blir en begränsning av de fria affärstiderna, och det är inte konsumentvänligt.

Jag förstår att många handelsanställda, åtminstone i jultid, kan vilja ha en ändring. Men jag kan för Kjell-Olof Feldt berätta att jag har träffat lika många som tycker att det är bra med fria affärstider. Bland konsumenterna är det som bekant en stor majoritet som gör det.

En ny affärstidslag skulle dessutom naturligtvis medföra ytterligare krångel och byråkrati. Jag har med förfäran läst en förteckning över varor som enligt de socialdemokratiska ledamöterna i den tidigare utredningen om affärstiderna kunde få säljas utan begränsningar när det gäller tiden. Frukt och produkter av frukt får man köpa. Det är väl bra, men varför får man också köpa kaffebröd och kex och därmed jämförliga småbröd i förpackning? Varför får man inte köpa mjölk? Vykort får man köpa, men varför också spelkort? Souvenirer kan många behöva köpa på söndagar, men varför behöver de köpa ballonger och andra smärre leksaker? Måste handeln med julgranar regleras, Kjell-Olof Feldt?

Min sista fråga är: Skall det bli etableringskontroll i fråga om butiker också? Handelsanställdas förbund har aviserat en önskan om det.

Anf. 3 Finansministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Karin Ahrland har en berömvärd förmåga att expandera i sin replik på mitt svar. Hennes fråga gällde huruvida det skulle tillsättas en utredning om affärstiderna. Nu är hon redan inne på etableringskontroll inom handeln. Det är raskt marscherat med de nya tagen från folkpartiet. Det är väl jakten på paragraferna som har inletts, förstår jag.

Låt mig återvända till den fråga som ställdes. Det är i själva verket så att det som snarare ter sig märkligt är att den föregående regeringen inte utsatte den här frågan för någon som helst prövning. Den utredning som pågick mellan 1975 och 1977 hade faktiskt en majoritet för någon form av reglering av affärstiderna i Sverige. Det var representanter för de handelsanställda, för mitt parti och för centerpartiet, som ville ha en typ av reglering. Det var Kooperativa förbundets representant, som ville ha en annan reglering. Jag hoppas att Karin Ahrland anser att Kooperativa förbundet i någon mån representerar konsumentintressena här i landet. Det var slutligen Köpmannaförbundets representant, som också ville ha en litet annan typ av reglering. Sedan ville resten ha fortsatt fria affärstider. Jag finner det högst rimligt, herr

talman, att landets regering, efter att ha fått ett betänkande med den inriktningen och det utfallet, tar sig en funderare på hur frågan skall lösas.

Anf. 4 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Självfallet hör detta till jakten på paragrafer – det trodde jag framgick ordentligt av mitt yttrande – och den jakten tänker vi fortsätta. Men det väsentliga i sammanhanget, herr talman, är faktiskt inte jakten på paragrafer, utan det väsentliga är konsumenternas intressen. För konsumenterna är det viktigt att kunna handla på fria affärstider.

Jag hade nämnt ordet etableringskontroll i frågan, även om jag inte ställde någon fråga om den. Jag får väl avvakta och se när lagstiftningen kommer.

Kjell-Olof Feldt sade också att det var en majoritet i utredningen som ville ha reglering och därför borde den föregående regeringen ha gjort någonting. Jag vill erinra Kjell-Olof Feldt om att regeringen hade majoritet i riksdagen, och inget av de dåvarande regeringspartierna önskade eller önskar någon reglering av affärstiderna.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Svar på interpellation 1982/83:44 om förslaget till avdragsrätt vid inkomstbeskattningen för fackföreningsavgifter, m. m.

Anf. 5 Finansministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Ulf Adelson har – i anslutning till det i proposition 1982/83:50 framlagda förslaget om skattereduktion för fackföreningsavgift – ställt följande frågor till statsministern.

Anser statsministern att grundlagens krav på beredning av ärenden är uppfyllt? Vilka överväganden har gjorts som motiverar att förslaget om avdragsrätt för fackföreningsavgift lagts fram utan föregående utredning, remissbehandling och lagrådsgranskning?

Är statsministern medveten om konsekvenserna av den föreslagna avdragsrätten vad gäller likformigheten i behandlingen av bidrag till politiska partier och annan ideell verksamhet, samt vad gäller utgifter för försäkringar eller annan privat konsumtion?

Är statsministern medveten om vad ett enhälligt skatteutskott anförde våren 1981 om vikten av ett neutralt system för beskattning av avgift till arbetsmarknadens organisationer?

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Vad först gäller ärendets beredning vill jag påpeka att frågan om den skattemässiga behandlingen av avgifterna till arbetsmarknadens organisationer har varit föremål för uppmärksamhet och behandling under en lång följd av år. 1972 års skatteutredning lade i sitt slutbetänkande vid årsskiftet

Om förslaget till avdragsrätt vid inkomstbeskattningen för fackföreningsavgifter, m. m.

Måndagen den
17 januari 1983

*Om förslaget till
avdragsrätt vid in-
komstbeskatt-
ningen för fack-
föreningsavgifter,
m. m.*

1977-1978 fram förslag om en viss avdragsrätt för fackföreningsavgifter. Betänkandet har remissbehandlats. Hithörande frågor har varit föremål för behandling även under tiden därefter, bl. a. i skatteutskottet och – främst såvitt gäller arbetsgivarna – i en under 1980 utgiven departementspromemoria, som också har remissbehandlats. Mot denna bakgrund är det enligt min mening missvisande att påstå att förslaget har lagts fram utan föregående utredning och remissbehandling. När det gäller lagrådsgranskningen har regeringen – som framgår av propositionen – ansett att lagrådets yttrande av tidsskäl inte borde inhämtas. Denna uppfattning delas av skatteutskottet.

Som svar på Ulf Adelsons nästa fråga vill jag understryka att vad som skall utgöra underlag för skattereduktionen enbart är medlemsavgiften och inte andra i samband därmed betalda avgifter. I propositionen har som exempel nämnts att avgift till arbetslöshetskassa inte får inräknas.

På den sista frågan kan jag svara ja. Jag är självfallet medveten om vad skatteutskottet anförde, och det är bl. a. mot den bakgrunden som vi lade fram ett förslag till ökad neutralitet i den skattemässiga behandlingen av medlemsavgifterna till arbetsmarknadens organisationer.

Anf. 6 ULF ADELSON (m):

Herr talman! Det skadar sällan att fatta sig kort. Och kort fattar sig verkligen finansminister Feldt. Argumenten är få och svaga när det gäller hanteringen av frågan om avdragsrätt för fackföreningsavgifter.

Jag ställde min interpellation till statsministern, eftersom den rörde ett antal viktiga principer i Sveriges författning. Starka invändningar kan riktas mot förslaget i sak. Att införa ett unikt skatteprivilegium för de fackliga organisationerna till en kostnad av 1,2 miljarder kronor förefaller i nuvarande budgetläge inte vara den mest angelägna av uppgifter. Men bortsett från de sakliga invändningarna mot förslaget vittnar handläggningen av frågan i regeringen, liksom för den delen den socialdemokratiska riksdagsgruppen, om en uppseendeväckande nonchalans mot grundlagens bestämmelser om ärendens beredning och lagrådsprövning. Statsministern undviker att debattera en fråga som absolut tillhör hans ansvarsområde, nämligen om regeringens arbete bedrivs i enlighet med författningens anda.

Det är alldeles riktigt, som Kjell-Olof Feldt säger, att frågan om avdragsrätt för fackföreningsavgifter behandlades i 1972 års skatteutredning och i skatteutskottet 1981. Men vad finansministern lägligt nog låter bli att säga är att skatteutskottet då begärde "en fullständig redovisning och kartläggning bl. a. av de konfliktbidrag som betalas ut av fackföreningar och arbetsgivarorganisationer och storleken av dessa i förhållande till de sammanlagda medlemsavgifterna". Detta nämner inte herr Feldt ett ord om.

Den beredning som skatteutskottet då begärde har inte gjorts. Det förslag som förelades riksdagen har inte beretts i grundlagens mening. Det var ett hastigt hopragsat förslag för att tillgodose LO:s intressen. Den otillräckliga beredningen bekräftas också bl. a. av de invändningar med stöd av datalagen

som framkommit mot förslagets praktiska tillämpning.

Det står i regeringsformen att behövliga upplysningar skall inhämtas av berörda myndigheter, men varken riksskatteverket eller datainspektionen har fått tillfälle att yttra sig. Konstitutionsutskottets majoritet, dvs. socialdemokraterna, ansåg inte heller att det fanns behov av att höra datainspektionen. Någon remissbehandling av förslaget har inte skett.

Att det inte blev någon granskning i lagrådet, herr talman, är ett kapitel för sig. Sveriges grundlag förordar att lagrådsprövning skall ske, såvida inte en fördröjning skulle förorsaka avsevärt men. Vad skulle det ha förorsakat för "avsevärt men", om beslut i denna fråga inte hade kunnat fattas före jul? Vad var det för "avsevärt men" som fick socialdemokraterna att till varje pris motsätta sig att förslaget granskades av lagrådet på ett sätt som vi är vana vid i Sverige? Med hänvisning till denna formulering om avsevärt men avstod regeringen från lagrådsgranskning, trots att en sådan inte skulle ha påverkat tidpunkten för lagens ikraftträdande, dvs. när den skulle kunna börja gälla. Regeringens beslut betyder att den reducerar denna bestämmelse i författningen från att vara ett godtagbart skäl när det krävs snabba beslut till att bli ett svepskäl för att undvika en kritisk granskning av sin egen politik. Det är osnyggt, och det är maktfullkomligt.

Inte blir det socialdemokratiska uppträdandet vackrare av att man i både skatteutskottet och konstitutionsutskottet vägrade den lagrådsprövning som en minoritet har rätt att begära.

Denna bestämmelse kommer, när en majoritet uppträder som socialdemokraterna, att helt sakna praktiskt innehåll. Inte heller det står i överensstämmelse med grundlagens anda.

Häromdagen lade regeringen på riksdagens bord ett förslag om ett utvidgning av generalklausulen i skattelagen. Den förutsätter att medborgarna skall vara skyldiga att leva efter lagstiftarens avsikter. Även en handling som inte strider mot lagens bokstav kan anses strida mot generalklausulen. Det ni socialdemokrater kräver av det svenska folket, kräver ni ingalunda av er själva. När det gynnar era egna intressen räcker det med att följa lagens bokstav. Inkonsekvensen är faktiskt lika otrevlig som den är tydlig.

Avdragsrätten för fackföreningsavgifter innebär indirekt också avdragsrätt för t. ex. stöd i reda kontanta pengar till det socialdemokratiska partiet. Miljoner och åter miljoner tillförs ju partiet redan i dag från de fackliga organisationerna, framför allt från LO och dess förbund. Socialdemokraterna har trots upprepade riksdagsuttalanden vägrat att avskaffa kollektivanslutningen. Konsekvenserna av detta blir att man nu i praktiken tilldelar sig själv exklusiva ekonomiska privilegier utöver alla andra partier i Sveriges riksdag. Det lär knappast vara möjligt att så i detalj särskilja vad som är en avdragsgill del av avgiften och vad som inte är det. I alla händelser ger avdragsrätten utrymme för facket att höja avgifterna för att betala sådant som ligger utanför ramen för den avdragsgilla verksamheten. Vi moderater kan inte finna något annat än att socialdemokraterna på det här sättet tilldelat sig och andra av den s. k. arbetarrörelsens grenar ett särskilt

Nr 61

Måndagen den
17 januari 1983

*Om förslaget till
avdragsrätt vid in-
komstbeskatt-
ningen för fack-
föreningsavgifter,
m. m.*

Måndagen den
17 januari 1983

*Om förslaget till
avdragsrätt vid in-
komstbeskatt-
ningen för fack-
föreningsavgifter,
m. m.*

skatteprivilegium, som strider mot kravet på likabehandling.

Finansministern säger att regeringens förslag syftat till att skapa neutralitet i beskattningshänseende. Men det blir inte neutralt. Hade det varit avsikten att det skulle bli neutralt, hade det varit naturligare att avskaffa arbetsgi-
varnas avdragsrätt och i gengäld göra också deras konfliktersättning skattefri. Det hade också blivit betydligt billigare för statskassan. Måhända är det något förvånande att finansministern – den man som borde bry sig om det – över huvud taget inte intresserar sig för det.

Låt mig, herr talman, avsluta med att konstatera två saker: För det första att regeringen i nuvarande utsatta statsfinansiella läge avstår från en inkomst på 1,2 miljarder för att tillgodose de fackliga organisationernas anspråk. Det är en lätthet och en nonchalans, med vilken man tar en kostnad på 1,2 miljarder. När finansministern får denna fråga sig tilldelad i stället för statsministern, orkar man med en motivering på 15 à 20 rader i Sveriges riksdag i en interpellationsdebatt. Kjell-Olof Feldt! Detta är 1,2 miljarder kronor i pengar vid sidan av frågans grundlagsenliga karaktär. För det andra bedrivs denna renodlade intressepolitik med medel som borde vara främmande för en regering som respekterar de författningenliga rättigheterna. De övertramp ni gjort i denna fråga vittnar faktiskt om en stark nonchalans mot andras rätt att kritiskt granska och belysa era förslag innan de antas av riksdagen. Talet om utsträckta händer är tomma ord; såvitt avser andra partier i Sveriges riksdag. När dessa åtföljs av den överkörningsma-
növer som ni visade veckorna före jul, blir det inte bättre. Men kom ihåg, herr Feldt, att valutgångar växlar och kommer att växla framöver. Som man bäddar får man ligga.

Anf. 7 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Svensk skattelagstiftning är krånglig. Den är t. o. m. så krånglig att moderata samlingspartiets partiledare tydligen inte har upptäckt skillnaden mellan skatteavdrag och skattereduktion. Vad det här handlar om är nämligen en skattereduktion, som i praktiken görs på den uträknade skatten. Jag nämner detta inte för att näpsa Ulf Adelsohn utan för att ge bevis på ett krångel som har blivit så stort att man måste ha förståelse för att t. o. m. en partiledare kan göra sig skyldig till misstag av nämnda slag.

Sedan, herr talman, vill jag till finansministern säga att jag tycker att Ulf Adelsohns fråga inte alls är så krånglig som vår skattelagstiftning är. Men av Kjell-Olof Feldts svar att döma har han kanske tyckt annorlunda, eftersom han enligt min mening inte har svarat på frågan i dess helhet.

Jag tycker inte att den andra frågan är så krånglig. Den syftar på allas uttalade önskan om likformighet när det gäller enskildas skattelättnader – för att använda ett heltäckande ord – i anledning av olika typer av utgifter. Det enda intressanta i Kjell-Olof Feldts svar är det som han inte har nämnt men som hans partikamrater i skatteutskottet erkände i ett betänkande i höstas, nämligen att i avgiften kan ingå kostnader för kollektivanslutning av medlemmar till andra organisationer än facket. Det gäller som bekant så länge som socialdemokraterna vill ha kollektivanslutning till sitt parti.

Skatteutskottet och riksdagen var som bekant inte eniga om att det var så bråttom att lagrådet inte borde höras – främst i integritetsfrågorna. Lagrådet är f. ö. inte en församling där man sitter i månader och arbetar med förslagen. Visserligen sitter där äldre stadgade herrar, som i så många andra sammanhang, men de brukar kunna vara ganska snabba. Om litet god vilja hade funnits och om regeringen omedelbart efter det att LO:s krav på de aktuella lättnaderna hade framförts hade remitterat frågan till lagrådet, hade det säkert t. o. m. varit möjligt att lagrådet hade hunnit säga sitt före höstriksdagens slut. Med tanke på de integritetsproblem som varit uppe till diskussion i detta ärende och svårigheterna att administrera det här, borde det ha varit naturligt att ge lagrådet tillfälle att fundera i den här frågan.

Det är riktigt, som Kjell-Olof Feldt säger, att bristen på likformighet i behandlingen av arbetstagare å ena sidan och arbetsgivare å den andra har påtalats väldigt många gånger. Svårigheterna med just den lösning som regeringen har valt har man tagit upp till diskussion. Då har man dragit den slutsatsen att motsatsen till vad som nu har skett – nämligen när det gäller att respektera svårigheterna i detta avseende – gör att man borde ha valt en helt annan väg.

Dessutom, herr talman, var det faktiskt så att ett schablonavdrag på 1 000 kr. infördes vid skatteuppgörelsen mellan folkpartiet, centern och socialdemokraterna för att åstadkomma förenklingar i fråga om avdragen.

Anf. 8 Finansministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Ulf Adelson är som vanligt upprörd över många saker. Den första gäller att det inte är statsministern som svarar på hans fråga. Men det råkar vara så att jag är ansvarig för skattefrågor och handläggningen av dessa. Det ter sig därför ganska naturligt att jag svarar på en fråga i det sammanhanget. Vill Ulf Adelson ta upp bråk med Olof Palme i den här frågan, finns det nog tillfälle därtill någon annan gång i stället.

Ulf Adelson är inte bara upprörd över vem det är som avger svaret utan också över att detta är för kort – det är inte fint och långt nog för Ulf Adelson. Han säger att jag inte orkar motivera varför den här reformen över huvud taget genomförs. Jag kanske måste påminna Ulf Adelson om att beslutet fattades av riksdagen den 16 december. Det föregicks av en lång och ingående debatt och av tidigare behandling i utskottet, och det baseras faktiskt på en proposition. Det är litet lustigt att Ulf Adelson väntar sig att jag skall ta upp en diskussion i sak om en fråga som har avgjorts av riksdagen – när dessutom interpellationen alls icke gäller huruvida denna skattereduktion skulle tillkomma eller inte.

Beträffande formen för behandlingen vill jag först säga: Ulf Adelson har fått en sak grundligt om bakfoten. Att datalagen kom in i bilden hade inte sitt ursprung i propositionen. Under skatteutskottets behandling hörde riksskatteverket av sig och sade:

Den metod som anvisas i propositionen, nämligen att den enskilde skall styrka att han haft kostnader av det här slaget, leder till ganska mycket arbete i skattemyndigheten. Vi kan tänka oss en enklare metod ur skattemyndig-

Måndagen den
17 januari 1983

*Om förslaget till
avdragsrätt vid in-
komstbeskatt-
ningen för fack-
föreningsavgifter,
m. m.*

hetens synvinkel, nämligen att man bygger på de fackliga organisationernas medlemsregister.

De registren ligger numera på data, och det var då datalagen kom in i bilden.

Skatteutskottet sade att det inte är säkert att man behöver göra ens på detta sätt. Och formuleringen i lagen är nu sådan att det är möjligt att helt och hållet bygga på den skattskyldiges egna uppgifter, utan att dra in vare sig databand eller någonting annat.

Om Ulf Adelsohn tänker efter en stund erinrar han sig säkert att de allra flesta uppgifter som vi lämnar i våra deklarationer, lämnar vi på heder och samvete, dvs. vi bestyrker med vårt ord att de är riktiga. Det gäller bl. a. de avdrag som av Ulf Adelsohn är så högt älskade, nämligen räntcavdragen. Där kan man göra avdrag för hundratusentals kronor utan att bestyrka detta med en enda uppgift. Man kan bara säga: Jag har haft räntekostnader på 275 000 kr., för vilka jag yrkar avdrag. Samma metod har använts för avdrag för försäkringspremier och faktiskt också för avdrag för avgift till arbetslöshetskassa, som de av Ulf Adelsohn icke så högt älskade fackföreningsmedlemmarna redan får göra.

Det är alltså fullt möjligt och fullt förenligt med svensk skattelagstiftning och principer och praxis att strunta i både databanden och prassel med annat papper och i stället tro på folks ord. Och om Ulf Adelsohn varit beredd att tro på folks ord när det gäller avdrag för ränteutgifter på hundratusentals kronor, kanske det kan vara möjligt att göra detta för avdrag som maximalt uppgår till 480 kr. Men möjligen är allas likhet inför lagen inte så djupt känd hos moderaterna när det handlar om folk som är medlemmar i fackföreningar.

Sedan tycker jag att det är på gränsen till det jag kallar en oförskämdhet att säga att Sveriges riksdag här har konstruerat en skattereduktion som är ett direkt stöd till det socialdemokratiska partiet. Vi har klart bestämt att avdrag för sådana avgifter inte skall få göras. Och när Ulf Adelsohn försöker framställa det så att vi avsiktligt har konstruerat lagen på detta sätt eller skulle vilja ha det så att man får skattelättnader för avgifter till ett politiskt parti, tycker jag att Ulf Adelsohn bör betänka sig innan han sprider sådana rykten vidare.

Det är bra om man kan höra lagrådet. Men jag måste påminna Ulf Adelsohn om att de regeringar som han själv tillhörde ansåg att det gick att stifta en lång rad skattelagar utan att höra lagrådet. Jag tror att riksdagen fick ta ställning till 70 lagförslag på skatteområdet utan att lagrådet var hört. Men det blev inget bråk om den saken, därför att den dåvarande oppositionen föredrog att själv utföra den kritiska granskningen av lagförslagen. Det är nonsens när Ulf Adelsohn påstår att vi inte remitterar en proposition till lagrådet därför att vi är rädda för och vill undvika kritisk granskning av vår politik. Det skall väl Ulf Adelsohn och den övriga oppositionen syssla med. Lagrådet är inte presumtivt en kritiker i förhållande till regeringen. Eller anser Ulf Adelsohn det, och är det därför han i moderata sammanhang alltid talar om lagrådet som moralens försvarare?

Lagrådet utför en granskning utifrån det uppdrag rådet har, men den kritiska granskningen och den viktiga prövningen av lagförslagen sker här i riksdagen. Jag tycker att Ulf Adelson i en stor del av sitt resonemang degraderar den hedervärda institution som han tillhör. Om det är så att riksdagen inte kan granska eller ta ställning till propositioner utan att lagrådet har hörts, då har vi en otroligt stor mängd lagar i det här landet som inte är kritiskt granskade, inkl. ett antal som Ulf Adelson själv står för.

Jag kan inte se att en diskussion om vad som är avsevärt men i sådana här sammanhang leder till något vettigt. Varje regering gör den prövning som den anser att det finns tid till. I de sammanhang där det finns tid och där lagrådets uppfattning är viktig att höra vänder vi oss dit. Försök inte göra detta till en fråga där det förutsätts att om en proposition inte har remitterats till lagrådet, då har den inte fått någon granskning! Den här frågan är ovanligt väl genomlyst genom debatt och av tidigare utredningar.

Låt mig avslutningsvis, herr talman, ta upp ytterligare ett par frågor.

Den ena gäller att Ulf Adelson med en sådan upprördhet vänder sig mot mig och påstår att jag skulle avstå från statsinkomster genom att ytterligare en skattereduktion tillkommer. 1,2 miljarder rör det sig om, säger Ulf Adelson. Men Ulf Adelson har ju under denna höst med kraft hävdatt att andra skattereduktioner skall höjas och att de begränsningar av skatteavdragen som en majoritet av riksdagen vill genomföra icke bör genomföras. Det är en sammanlagd kostnad som är långt större än dessa 1 200 miljoner. Jag hörde aldrig Ulf Adelson åberopa budgetläget när han hoverade sig i riksdagen över att man uppmärksammat vikten av att aktieägarna fick höjda skattereduktioner och att höginkomsttagarna inte skulle få sänkta skatteavdrag eller begränsning i sina ränteavdrag. Men, om igen: Nu gäller det medlemmar av fackliga organisationer som skall få ett avdrag som är maximerat till 480 kr. Då rasar budgetläget ihop. Då kan de statsfinansiella skäl åberopas som man i andra sammanhang aldrig bryr sig om när det gäller att lätta på skattebördan för medborgarna. Jag tycker det är ganska avslöjande för hur en högerman ser på världen. Han tittar i fel ände på struten, och då blir det också därefter.

Slutligen har det talats om ett unikt skatteprivilegium. Det var Ulf Adelson inne på i början av sitt anförande, men sedan talar han själv om att arbetsgivarna i alla tider har fått göra avdrag i sin vinst- och rörelsebeskattning för de avgifter de betalar till sina organisationer. Var hamnar de pengarna, Ulf Adelson? Var tror Ulf Adelson att pengarna till Näringslivets fond kommer ifrån? Jo, de kommer från avdragen för inbetalningarna till de organisationer det gäller. De pengarna skall nu hamna i en liten trevlig organisation som skall verka för moderat politik. Städa upp själva på bakgården, innan ni börjar diskutera skatteprivilegier som andra har haft länge och som det nu gäller att skapa litet större rättvisa omkring!

Anf. 9 ULF ADELSON (m):

Herr talman! Med herr talmannens tillstånd kommer jag att fortsätta att kalla den här reduktionen för avdrag. Jag tror att det står avdrag i

Måndagen den
17 januari 1983

*Om förslaget till
avdragsrätt vid in-
komstbeskatt-
ningen för fack-
föreningsavgifter,
m. m.*

uppslagsboken, om man slår upp ordet reduktion. Det blir enklare så, även om detta tekniskt sett är en reduktion från slutskatten.

Kjell-Olof Feldt var till skillnad från mig inte alls upprörd, utan talade i ett utomordentligt lugnt och älskvärt tonläge med den vänlighet som han alltid personifierar. Jag är ledsen om jag höll ett högre tonläge än Kjell-Olof Feldts utomordentligt älskvärda. Låt oss sänka tonen men vara lika skarpa i sak, för det finns det anledning till.

Jag viker icke en tum från åsikten att ni får miljon på miljon på miljon på miljon till er partikassa från LO och LO:s förbund, att ni får massor av ytterligare hjälp och att detta förstärker förutsättningarna för LO att skänka mer pengar till ert parti. Från denna åsikt viker jag icke en tum. Dessutom, Kjell-Olof Feldt, är det alldeles riktigt att arbetsgivarna har rätt att dra av ersättningen till Arbetsgivareföreningen. Jag sade därför att om man vill åstadkomma neutralitet, kan det vara klokt att åstadkomma en sådan neutralitet på ett annat sätt, nämligen att inte längre göra den avdragsgill men att i stället låta konfliktersättning till företagen bli skattefri. Då hade man nått överensstämmelse på ett billigare sätt, vilket jag tycker borde vara av värde för Sveriges finansminister. Men på detta svarade inte herr Feldt, utan han föredrog att insinuera annat.

Det intressanta med det här skatteavdraget – skattereduktionen –, till skillnad från när man medger människor att göra ett avdrag, är att det är öronmärkt vart pengarna kan gå. De fackliga organisationerna får möjlighet att höja avgiften utan att det kostar de enskilda något. Jag skulle bli utomordentligt förvånad om de inte kommer att använda denna möjlighet till att öka de fackliga avgifterna, vilket kommer att leda till ökad anställning inom de fackliga organisationerna och ökad facklig verksamhet, vilket bekostas av statsmedel i ett läge där vi faktiskt inte har särskilt gott om pengar.

Jag tror inte att budgeten, för att citera finansministern, "rasar samman" på grund av detta. Men så mycket kan jag säga, Kjell-Olof Feldt, från min tid som finansborgarråd i Stockholm, även om siffrorna var mindre – det saknades en nolla – att om man var så slapp att man på det här sättet lade ut 120 milj. kr. för något ändamål som inte var berett, blev det problem med förvaltningarnas tjänstemän som skulle gnetas ihop 1 miljon där, 500 000 där och 10 miljoner där. Då sade de: Vad tjänar det till att vi sitter och sliter och släpar och gnetar när finansborgarrådet vräker ut 120 milj. kr. på det här sättet? Tro mig, Kjell-Olof Feldt, runt om i hela den statliga förvaltningen undrar man i dag inte bara över det här beloppet utan också över den rundhänthet med vilken socialdemokraterna öser ut hundratals och åter hundratals miljoner kronor. Det här bidraget om 1,2 miljarder underlättar icke för Kjell-Olof Feldt att upprätthålla respekt för sitt ämbete – det kan jag säga av egen erfarenhet.

Får jag sedan återgå till den fråga som är intressant. Jag påstås ha kritiserat att den inte hade remissbehandlats. Nej, det har jag inte. Nu säger Kjell-Olof Feldt – av misstag, förmodar jag – att det var på grund av att riksskatteverket under behandlingen här i riksdagen hörde av sig och sade att det kunde

uppstå problem som detta kom att bli en datafråga. Det är ett typiskt exempel på att ett ärende inte är berett. När ärendet ligger i riksdagen för behandling hör olika förvaltningar och myndigheter av sig med synpunkter. Hur mycket klokare hade det inte varit att i sedvanlig ordning remissbehandla ärendet! Då hade de kunnat höra av sig. Man hade kunnat reda ut de problem som fanns, och man hade kanske kunnat ändra sig innan man lade fram en proposition.

Vilket men hade det inneburit för behandlingen av ärendet om beslutet inte hade trätt i kraft före jul? Eftersom ni använder alla era konstitutionella möjligheter att köra över oppositionen – i vartenda utskott i riksdagen har ni gjort det – tala nu om varför det var så bråttom! Använder ni er makt på det sättet, så motivera det, Kjell-Olof Feldt! Så mycket kan vi i alla fall begära att ni kan motivera varför ni använder er makt på det sätt ni gör. Jag har svårt att tro att Kjell-Olof Feldt kan finna något exempel på att man under de borgerliga åren vägrat en lagrådsprövning. Vi tycker att det fanns skäl att pröva detta ärende i lagrådet. Jag undrar varför ni var så förfärligt negativa till detta, när de borgerliga regeringarna inte varit det och inte velat neka när ni begärt en sådan prövning.

Nu säger Kjell-Olof Feldt att man skall tro på folks ord och att det kanske inte behövs någon samkörning med data eller annat. Men när det gäller alla andra avdrag är det ju så att om skattemyndigheterna begär det, får man styrka avdraget. Jag tycker det finns skäl att behandla detta avdrag likartat.

Får jag så säga, herr talman, att jag ingalunda är missnöjd över att debattera med Kjell-Olof Feldt – frågan om vi debatterar eller inte är ju en så pikant sak. Men faktum är att jag ställde frågor som jag anser det vara statsministerns sak att besvara, nämligen om grundlagens krav på beredning uppfyllts eller inte och hur det är med likformigheten i behandlingen av avdrag till politiska och ideella organisationer. Detta är saker som jag anser det vara statsministerns sak att handlägga. Därför tycker jag att han borde ha besvarat dem också.

Anf. 10 KARIN AIIRLAND (fp):

Herr talman! Det är intressant att sitta här och lyssna på giganternas kamp i olika tonlägen. Jag skall tala mycket kort.

Jag har noterat att Kjell-Olof Feldt talar om att det inte alls är säkert att man behöver bevisa detta. Jag vill påminna Kjell-Olof Feldt om att den enskilde enligt den proposition som regeringen lade fram skulle visa att han hade haft denna utgift. Och det var ganska konsekvent, för när det gäller skattereduktioner brukar det vara på det viset att man skall lägga med bevis på att man har haft utgiften. Sedan blev det en ändring i riksdagen, delvis på grund av det här rabaldret, kan jag tänka mig.

Så talar Kjell-Olof Feldt om ungefär 70 lagförslag på skatteområdet som inte har gått till lagrådet. Jag börjar undra om Kjell-Olof Feldt använder samma system som Svenska arbetsgivareföreningen, när man där räknar upp antalet lagar som kommer till eller ändras, dvs. tar med varenda småändring.

*Om förslaget till
avdragsrätt vid in-
komstbeskatt-
ningen för fack-
föreningsavgifter,
m. m.*

Det har trots allt inte varit fråga om att låta bli att låta lagrådet granska några förslag när det har varit väsentliga lagar. Däremot behöver inte lagrådet granska t. ex. en sänkning av siffrorna i marginalskatten. Det är inte saker av den sorten som är viktiga.

Anf. 11 Finansministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag är inte särskilt musikalisk, skall jag tala om för Ulf Adelson. Jag vet inte i vilken tonart det här anförandet kommer att ligga, eller ens om det är dur eller moll. Men jag får väl en recension också efter den här omgången av allvetaren Adelson.

Jag tycker inte att Ulf Adelson skall vara fullt så stöddig här. Han säger att han viker inte en tum från sina positioner. Det är faktiskt så att Ulf Adelson i det första inlägget sade att denna skattereduktion var ett direkt stöd till det socialdemokratiska partiet. Han antydde mer eller mindre klart att det var precis därför som förslaget hade kommit till. Fortfarande utan att vika en tum säger herr Adelson nu: Nej, det var inte så han menade, utan om nu fackföreningarnas medlemmar får den här skattereduktionen, då kan LO – enbart LO, observera det, inte SACO eller någon annan – höja sina avgifter och öka sitt stöd till det socialdemokratiska partiet.

Jag skall tala om en sak för Ulf Adelson. De allra flesta LO-förbunden har – bl. a. på grund av den politik som de borgerliga regeringarna fört – tvingats höja sina avgifter kraftigt under 1970-talet och är nu uppe på nivåer där det helt enkelt inte ger några ytterligare skattereduktioner om man höjer avgiften, eftersom det avgiftsunderlag som skattereduktionen beräknas på är maximerat till 1 200 kr. Snarare är det en hel del SACO-förbund, som har medlemmar med höga inkomster och låga avgifter, som kan utnyttja detta. Det är mycket möjligt att de kan anställa fler utredningssekreterare, som sedan kan få jobb i det moderata partikansliet och t. o. m. kanske bli partiordförande – sådant har ju hänt. Detta är alltså de ekonomiska förutsättningar som de fackliga organisationerna arbetar under. Jag hoppas att misstänkliggörandena av förhållandet mellan LO och socialdemokratiska partiet därmed är avslutade.

Ulf Adelson frågade varför det var så bråttom. Det kan inte vara honom obekant att detta gällde förutsättningarna för 1983 års skatter. Vi hade att välja mellan att höja den s. k. basenheten – det skulle i och för sig ha kostat mycket mer än den här åtgärden, att justera skatteskalen och att införa den här skattereduktionen, för att åstadkomma en viss ökning av köpkraften hos skattebetalarna. På grund av devalveringens effekter på priserna skulle reallönesänkningen annars bli så stor att köpkraften minskade för mycket, och vi skulle därmed fått en effekt från inkomstbeskattningen som gick för långt. Således ville vi lindra inkomstbeskattningen.

Det valet måste träffas före den 1 januari 1983, så att preliminärskatttabel-
beller kunde fastställas och så att folk visste vad de hade att rätta sig efter. I
detta val mellan olika åtgärder valde vi att föreslå den här skattereduktionen.
Skälet till att det måste vara klart till den 1 januari var alltså att folk då måste
veta vilka skatteförutsättningar som gällde.

Vi hade också att med de båda partier som varit med om det tidigare skattebeslutet och om att fastställa skatteskalorna för 1983 överlägga om huruvida det skulle ske någon ändring i dem.

Sedan vill jag bara konstatera – Ulf Adelson tog också tillbaka det – att problemen med databehandlingen inte innebar någon invändning mot regeringsförslaget. De invändningar som kom upp baserade på datalagen gällde förslaget från riksskatteverket att använda sig av fackföreningarnas dataregister.

Nu ursäktade sig Ulf Adelson med att det under de borgerliga åren aldrig hände att vi från socialdemokratiskt håll begärde någon granskning av lagrådet. Jo, det skedde faktiskt. Vi hade den saken uppe i finansutskottet vid ett par tillfällen, men när vi fick klart för oss att den borgerliga majoriteten inte ville låta frågan gå till lagrådet avstod vi från att begära votering och ställa till med det slags demonstrationer som det här är fråga om.

Om nu en lagrådsgranskning är så viktig frågar man sig varför så många förslag framlades av den borgerliga regeringen utan att lagrådet hördes.

Karin Ahrland sade att det är naturligt att man visar att man har haft en utgift när man begär skattereduktion. Det är inte alls naturligt. Det finns en enda skattereduktion, och det är för det s. k. skattesparandet. Huvudprincipen vid beskattningen har varit att hur stora avdrag som helst fått göras på heder och samvete. Att skattereduktionen vid aktie- och skattesparandet bygger på uppgifter från bankerna rubbar inte ens i någon mån den principen.

Ulf Adelson sade att man får ligga som man bäddar. Jag vet inte vem som ligger med vem här. Moderaterna och folkpartiet skafföttes – är det den bäddprincip den här debatten utvisar?

Anf. 12 ULF ADELSON (m):

Herr talman! Jag brukar själv inte ligga skafföttes, men vanorna kan ju vara olika.

Jag förstår inte varför det skall behöva vara så mycket av personangrepp – jag är allvetare, jag är stöddig. Jag kommenterar bara vad Kjell-Olof Feldt säger i sakfrågan, och jag tänker över huvud taget inte angripa Kjell-Olof Feldt för att vara vare sig stöddig eller allvetare. Kan vi inte hålla debatten fri från sådant? Jag tror att vi politiker skulle vinna på det. Låt oss i stället debattera sakfrågan, det är mycket intressantare!

Jag har ännu inte fått klart för mig vad brådskan berodde på. Nog kan väl LO lita på att den socialdemokratiska regeringen skall genomföra avdragsrätten, även om det dröjer några veckor? Inte kan väl detta ha varit ett hinder för att låta lagrådet granska förslaget och för att få det remissbehandlat. Som Karin Ahrland så elegant påpekade påverkar skattereduktionen inte skattetabellen. Den skulle ha kunnat genomföras fullständigt oberoende av skattetablerna just på grund av sin konstruktion. Dessutom kan förmåns- lagar – och detta är en förmånslag – göras retroaktiva.

Av dessa tre skäl förstår jag inte brådskan. Om det var meningen att

Måndagen den
17 januari 1983

*Om förslaget till
avdragsrätt vid in-
komstbeskatt-
ningen för fack-
föreningsavgifter,
m. m.*

åstadkomma en viss ökning av köpkraften framstår momshöjningen, som trumfades igenom under tumultartade former några dagar före jul, som relativt opåkallad. Om det var en ökning av köpkraften man vill åstadkomma, varför minskade man den då genom momshöjningen? Och framför allt: Varför väljer man ett så trubbigt instrument för att öka köpkraften som att medge en viss avdragsrätt från skatten för fackföreningsavgifterna? Hela denna köpkraftsökning kan ju ätas upp genom att de fackliga organisationerna höjer sina avgifter. I varje fall är den köpkraftsökning som regeringen vill åstadkomma helt och hållet beroende av i vilken utsträckning de fackliga organisationerna höjer avgifterna. Så det är inte heller något särskilt starkt skäl.

Jag sade i mitt inledningsanförande att avdragsrätten för fackföreningsavgifter indirekt innebär avdragsrätt också för t. ex. stöd till det socialdemokratiska partiet. De raka rör som Metallordföranden förut talade om mellan fonderna och den egna plånboken blir det ingenting av. Men nog föreligger det raka rör mellan socialdemokratin och LO när det gäller kontantbidrag! Då är rören så raka de kan vara. Det står t. o. m. i tidningen hur många miljoner som anslås. Jag är fullständigt på det klara med att LO i ett läge där man medger en sådan här avdragsrätt för människor kan höja sina medlemsavgifter. Motståndet mot sådana höjningar blir då mycket mindre. Och naturligtvis kommer det att droppa in ytterligare pengar i den socialdemokratiska partikassan genom att anslagen kommer att höjas. Det finns ingenting som motsäger detta. Tvärtom talar alla skäl för det.

Det finns väl ingen anledning för Kjell-Olof Feldt att förneka detta. Ni slåss ju för att behålla kollektivanslutningen. Så varför inte säga som det är i det här fallet? Vi tycker att detta är att på ett orättvist sätt behandla olika partier i Sveriges riksdag. Därför har vi tagit upp den här frågan. Denna debatt är ett sätt att kritiskt granska regeringens arbete. Det är därför naturligt att vi diskuterar den här frågan. Ni har alltid tagit emot kontanta bidrag och försökt misstänkliggöra alla andras bidrag.

Här underlättar ni på ett märkbart sätt för er själva att få betydligt mer pengar. Ni underlättar för rörelsens andra grenar att få förmåner. Elektrikerförbundets kollektivförsäkring, hemförsäkringen, till Folksam – en annan av rörelsens verksamhetsgrenar – är det första exemplet. Enligt vad jag har läst i tidningarna har Metall gjort samma förfrågan för att också få en kollektiv bilförsäkring knuten till Folksam. Raka rör mellan beslutet i riksdagen och förmåner för rörelsens grenar!

Anf. 13 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag ligger inte alls i riksdagen, jag sitter och lyssnar med häpnad på enkla argument, som möjligen roar äldre herrar som inte har så roligt när de ligger.

Jag skulle vilja fråga Kjell-Olof Feldt en sak. När Kjell-Olof Feldt säger att bankerna ger bevis för reduktionen när det gäller skattefondssparandet – nu går jag utanför frågan igen, förlåt mig, men här försöker vi göra vissa

jämförelser – är Kjell-Olof Feldt då villig att ta bort den skyldigheten också på samma sätt som riksdagen har tvingats göra i fråga om fackföreningsavgifterna?

Nr 61

Måndagen den
17 januari 1983

Anf. 14 Finansministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag brukar inte tillhöra dem som gnäller över personangrepp och liknande, särskilt inte när angreppen görs på det sätt som jag tycker Ulf Adelson alltid gör. Han börjar med några rejäla rallarsvingar. Sedan ger man tillbaka litet växel, men då säger han på en gång: Sådant skall vi verkligen inte syssla med, låt oss nu hålla oss till sakfrågan.

Vi skall inte gå in på det här med sängar igen, men Ulf Adelson klampar så att säga i samma rabatt. Karin Ahrlund tyckte jag ändå gick längre än jag trodde någon skulle göra här i riksdagen – hon anspelar på både min ålder och min potens på samma gång. Det trodde jag inte var möjligt, herr talman, men det är det tydligen.

Låt oss försöka klara ut varför det var nödvändigt att genomföra förslaget. Jag är ledsen att behöva säga det, men det är litet problematiskt att diskutera med Ulf Adelson. När Ulf Adelson förlorar en argumentationslinje väljer han omedelbart en annan. Ulf Adelson vet mycket väl att huvudsyftet med den här reformen – det kanske ingen av åhörarna tror, men det är faktiskt redan beslutat – var att skapa större rättvisa på skatteområdet. Men t. o. m. jag, som ju anses vara dålig på att räkna, kan räkna ut att det kommer att öka köpkraften hos befolkningen att medge denna skattereduktion. Samtidigt visste vi att vi hade andra partier i riksdagen som ville sänka inkomstskatten på ett annat sätt, t. ex. genom att höja basenheten eller justera skatteskalorna eller ytterligare sänka marginalskatterna, som moderaterna ville. Vi visste alltså att det var aktuellt att fatta viktiga skattebeslut i Sveriges riksdag före den 1 januari 1983. Det var ett av alternativen som det var nödvändigt att ta med i bilden. Utan att det var huvudsyftet måste vi ta hänsyn till att en rad andra skattebeslut var aktuella och att man därmed måste bestämma sig och göra det nu. Vi kunde inte säga att vi nu gör en förändring i skattesystemet för 1983, och sedan återkomma efter årsskiftet eller någon annan gång och säga att vi nu ändrar tillbaka. Någon ordning och reda får det vara i lagstiftningen – i varje fall har vi tänkt oss att det skall bli så i fortsättningen.

Jag har inte mer att säga i denna debatt, herr talman, än att det är riktigt att Ulf Adelson har all rätt i världen att peka på det samarbete som finns mellan Landsorganisationen i Sverige och det socialdemokratiska partiet. Det är ett samarbete som har visat sig bestå mycket hårda prov. Men det är att gå något steg för långt att så öppet som man nu gör hävda att här vidtas skattepolitiska åtgärder i direkt syfte att ösa in pengar i den socialdemokratiska partikassan. Som jag försökte visa tidigare är det helt enkelt på det sättet att varje framtida avgiftshöjning i fråga om de allra flesta av de förbund som tillhör Landsorganisationen inte betyder någon som helst skattelättnad för medlemmarna. Tvärtom kommer det att förefalla som om de tidigare avgifterna tack vare skattereduktionen är relativt lindriga, medan höjningarna ger 100-procentig effekt. Jag tror att herr Adelson faktiskt räknat alldeles fel.

*Om förslaget till
avdragsrätt vid in-
komstbeskatt-
ningen för fack-
föreningsavgifter,
m. m.*

*Om förslaget till
avdragsrätt vid in-
komstbeskatt-
ningen för fack-
föreningsavgifter,
m. m.*

Sedan, herr talman, kan vi inte undgå att uppleva saken så att det inte är alldeles fritt från hyckleri när Ulf Adelsohn *nu* kräver att det skall vara en rättvis behandling av politiska partier. Jag hörde aldrig Ulf Adelsohn eller andra moderater över huvud taget ta upp någon diskussion om avdragsrätten för olika organisationer när det gäller stödreklaam, stödannonsering osv. som näringslivet kan bedriva till förmån för näringslivet närstående partier. Då slogs aldrig Ulf Adelsohn av tanken på rättvisans ängel. Men när det nu gäller att i någon mån återställa en rimligare relation mellan hur beskattningen behandlar stödet från näringslivet och från de fackliga organisationerna, då är det rättvisan som gör det omöjligt för Ulf Adelsohn att över huvud taget se innebörden i det förslag som riksdagen har antagit.

Anf. 15 ULF ADELSONH (m):

Herr talman! Jag erkänner villigt att det är svårt att hitta bland alla argumenten. Det är som att befinna sig i en stor skog och kunna välja vilken gran man vill. Så många argument finns det mot detta förslag, och det är helt naturligt att man kanske väljer bland för många.

Jag säger ånyo, Kjell-Olof Feldt: Om ni ville ha en större rättvisa kunde ni mycket väl ha åstadkommit det på det sätt som jag förut föreslog, genom att inte heller göra arbetsgivarnas medlemsavgifter till Arbetsgivareföreningen avdragsgilla, och i stället göra deras konfliktersättning skattefria när den tas emot i företagen. Detta hade blivit mycket billigare för statsverket än vad det nu blivit, och ni hade fått en större rättvisa. Ni hade dessutom kunnat genomföra det förslaget i lugn och ro och låta det granskas på det sätt vi är vana vid, utan att använda alla tänkbara maktmedel för att köra över oppositionen och driva igenom det här förslaget med sådan expressfart.

Jag har inte hört förrän i dag att syftet med denna avdragsrätt var att öka köpkraften i Sverige. Av detta skäl har ni då valt det genuint trubbiga instrumentet – att medge denna avdragsrätt för att öka köpkraften. Då framstår det faktiskt för mig som förfärligt svårt att förstå varför ni ökar köpkraften på detta sätt och gör det helt beroende av i vilken utsträckning de fackliga organisationerna ökar sina avgifter.

Låt oss säga att de ökar avgifterna så kraftigt att hela skatteavdraget äts upp. Då blir det ju ingen ökad köpkraft, då blir det en ökad facklig verksamhet eller ökad facklig byråkrati, eller vad man nu vill kalla det. Då har ni valt fullständigt fel exempel.

Om det nu fanns sådant intresse att diskutera med andra partier som ville ha olika typer av skattesänkningar, varför inte använda den berömda öppna handen? Jag har inte sett ett spår av en öppen hand sedan regeringen tillträdde. Jo, jag har sett teckningar av Olof Palmes hand i tidningarna, men det är det enda jag hittills sett. Inte ett förslag, inte en underhandskontakt, inte ett smul har jag hört. Ni kunde ha tagit en kontakt, om ni velat ha en bred majoritet för en skattereduktion, i stället för att välja att trumfa igenom detta förslag.

Jag begriper att det för LO inte är så svårt att klara av de hårda prov samarbetet sätts på, när man får en sådan här skattereduktion som en gåva

och när socialdemokraterna dessutom, till förmån för LO, överger den skatteöverenskommelse de hade med mittenpartierna – just frågan om en sänkning av skatterna – bara några dagar efter valet.

Sedan är det alldeles uppenbart, Kjell-Olof Feldt, att en höjning av avgifterna till de fackliga organisationerna naturligtvis underlättas när denna avdragsrätt finns. Det blir ju ett betydligt mindre motstånd mot höjning av avgifterna. Man kan diskutera hur starkt motståndet blir, och vi kan ha olika åsikter om det. Men vi kan vara överens om att en höjning naturligtvis underlättas.

Men jag vill bara säga att näringslivet naturligtvis har full rätt att annonsera vad det bedömer vara marknadsmässigt riktigt och rätt. Det finns ju mängder av regler som begränsar allehanda typer av annonser och skatter och avgifter ändå, men denna rätt har de ju.

Innebär detta med andra ord att den annonsering som exempelvis Folksam, Konsum, Folkets hus, Folkets park – alla de grenar som ingår i arbetarrörelsen – bedriver skulle vara något slags konstig stödannonsering i t. ex. Stockholms-Tidningen? Anser regeringen att det inte är i enlighet med någon marknadsmässig bedömning från rörelsens olika grenar som denna typ av annonsering bedrivs?

Slutligen, Kjell-Olof Feldt, är det ingen hemlighet att socialdemokraterna är det politiska parti, särskilt sedan vårt parti efter det vi gick in i regeringen 1976 inte tar emot några bidrag av näringslivet – vilket jag har för mig också gäller för folkpartiet – som har de i särklass största ekonomiska tillgångarna. Denna skevhet vid fördelningen mellan partiernas möjligheter att verka förstärks mycket kraftigt i ett läge där ni ger LO en möjlighet att höja sina avgifter och sedan indirekt hjälpa det socialdemokratiska partiet.

Anf. 16 Finansministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Ulf Adelson säger att näringslivet använder sina pengar bara för att annonsera när så är marknadsmässigt riktigt och befogat. Är det alltså då så, att den kampanj som fördes fram t. o. m. den 19 september – en lång kampanj mot socialdemokratin och arbetarrörelsen – var marknadsmässigt betingad? För att sälja vad, Ulf Adelson? Det enda som jag upptäckte att man sålde var moderata och borgerliga idéer och att man ville värva röster. Det intressanta var dessutom att marknadsmässigheten i denna kampanj upphörde den 20 september. Sedan dess har jag inte sett en enda annons i samma riktning, inte en enda reklampelare med ungdomar som kräver arbete i stället för löntagarfonder osv.

Det måste väl ändå vara så, Ulf Adelson, att de många miljoner som näringslivet satsade i den borgerliga valrörelsen gällde en rent politiskt kampanj, som också ni använde er av i er politiska marknadsföring. Jag får säga att reklamkatterna på alla de olika byråerna, fonderna och instituten som näringslivet satt upp var sällsynt klåparaktiga, om deras syften inte var att påverka det politiska utfallet och vilka som skulle sitta här i riksdagen.

Slutligen, herr talman, skall jag be att få lämna en liten nationalekonomisk

*Om förslaget till
avdragsrätt vid in-
komstbeskatt-
ningen för fack-
föreningsavgifter,
m. m.*

Måndagen den
17 januari 1983

*Om förslaget till
avdragsrätt vid in-
komstbeskatt-
ningen för fack-
föreningsavgifter,
m. m.*

upplysning till herr Adelson. Den kan vara bra att ha med sig på vägen för herr Adelson när han i fortsättningen skall debattera samhällsekonomin. Om fackliga organisationer höjer sina avgifter och sedan använder dessa pengar till verksamhet, minskar icke köpkraften i landet, utan den förblir oförändrad. Köpkraften i landet minskar bara när staten tar in skatter eller sänker skatter. Om en organisation ökar sina avgifter och använder dem för löner för olika verksamheter och annat är köpkraften oförändrad. Det kanske för framtiden skulle vara bra med en liten grundkurs i ämnet efterfrågelära.

Anf. 17 ULF ADELSON (m):

Herr talman! Det är ju inte oväntat att Kjell-Olof Feldt använder den typ av argument som innebär att man bör gå igenom en grundkurs av något slag. Jag har i själva verket mycket svårt att förstå att köpkraften skulle öka, om de fackliga organisationerna höjer sina avgifter och sedan ger de pengar som avgiftshöjningarna inbringar till det socialdemokratiska partiet. Det ökar inte någon köpkraft.

Jag skall inte ge några lektioner, men nog måste väl en finansminister som vill öka köpkraften i samhället ha bättre sätt att göra detta än att 14 dagar före jul trumfa igenom en åtgärd som innebär att alla de remedier som oppositionen har för att få en fråga undersökt körs över. Det är förvånansvärt att Sveriges finansminister här talar om detta som en nationalekonomisk åtgärd syftande till att öka köpkraften – det är inte det som det har varit fråga om.

Jag vill också bara säga att det är självklart att näringslivet, om det läggs fram ett förslag som innebär att näringslivet på ett antal år – visst hur många – kommer att överföras i de fackliga organisationernas ägo, då slåss för sitt liv. Det kommer alldeles säkert, Kjell-Olof Feldt, att slåss för sitt liv också framöver. Det kommer säkerligen att försöka använda sin fria rätt att påverka svenska folket även i nästa val. Men det är inte för partiernas skull utan för sin egen skull som det gör detta. Det talar om var partierna står. Jag tycker att detta är något alldeles självklart. Om någon hotade mig med hängning, skulle också jag satsa allt vad jag hade på att slippa bli hängd.

Anf. 18 Finansministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det finns gott om docenter i nationalekonomi i den moderata riksdagsgruppen, och jag tror att de skulle kunna klara ut den här saken med köpkraften. Ulf Adelson har uppenbarligen inte begripit den här frågan.

Jag ifrågasatte över huvud taget aldrig näringslivets rätt att delta i den politiska opinionsbildningen. Men herr Adelson försöker nu göra gällande att näringslivet aldrig offrar en krona på någonting som inte är marknads-
mässigt. Han försöker göra detta till någonting som är företagsekonomiskt riktigt anknutet till företagets naturliga verksamhet. Det är ju icke så. I årtionden har näringslivet på olika sätt stött ett eller flera borgerliga partier.

Jag tycker att det är litet allvarligt att Ulf Adelson inte inser att han och

hans parti inte kan hävda att ni avstår från allt stöd från näringslivet och samtidigt med sådan glädje notera när detta näringsliv med olika resurser stöder moderaternas politik. Dessutom, har vi hört allra senast, skall man sätta upp ett borgerligt utredningskansli som skall ge underlaget för den regering som Ulf Adelsohn hoppas så småningom kunna bilda. Då har det gått väldigt långt.

Det är emellertid inte det jag bråkar om, Ulf Adelsohn. Men ni försöker skapa föreställningen att det bara är ett parti i det här landet som får något stöd utifrån. Det är inte så. Olika intressegrupper i Sverige har länge på olika sätt stött de partier som de anser närmast för deras talan. Att löntagarna stöder det socialdemokratiska partiet, och att väldigt många gör det högst enskilt och högst frivilligt, är ingenting som vi skäms för. Men Ulf Adelsohn skäms tydligen för att hans parti får stöd av näringslivet.

Anf. 19 ULF ADELSON (m):

Herr talman! Låt mig göra kammaren uppmärksam på att Kjell-Olof Feldt för en kort sekund återvände till ämnet för interpellationen, som han annars hade lämnat på oceaners avstånd när han slutade sitt inlägg.

Jag anser att staten skall stå neutral när det gäller bidrag till de politiska partierna. Det är det den här frågan gäller. Kjell-Olof Feldt, och inget annat. Jag anser inte att en socialdemokratisk regering – efter att ha varit borta från makten i sex år men suttit där i 44, och efter att dess partiledare blivit hårt grillad på den här frågan i en TV-utfrågning – två månader efter valet skall kasta fram ett lagförslag som på ett klart sätt gynnar det egna partiet ekonomiskt, som ställer det egna partiet närstående organisationer, företag osv. i en förmånligare dager än andra. Detta är icke i överensstämmelse med vad vi anser vara korrekt. Och det är det den här debatten faktiskt gäller, även om Kjell-Olof Feldt använder alla tänkbara medel för att docera, mästra och på ett mer eller mindre vänligt sätt fjärma sig från sakfrågan.

Anf. 20 Finansministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag vill bara upprepa att jag bestrider, bestämt och envetet, att det beslut riksdagen fattat har tillkommit i avsikt att gynna det socialdemokratiska partiet ekonomiskt.

Jag tror att Ulf Adelsohn har så litet begrepp om hur fackföreningsrörelsen tar sina beslut i vad gäller antingen medlemskap i partiet eller stöd till partiet, att han far helt vilse i fråga om effekten av den här skattepolitiska åtgärden och fackföreningsrörelsens vilja att göra insatser i den svenska politiken.

Anf. 21 ULF ADELSON (m):

Herr talman! Om jag hörde rätt var inte avsikten att detta skulle stödja det socialdemokratiska partiet. Det kanske bara är så, att Kjell-Olof Feldt och det socialdemokratiska partiet är klart medvetna om att det blir resultatet – men naturligtvis var det inte avsikten.

*Om förslaget till
avdragsrätt vid in-
komstbeskatt-
ningen för fack-
föreningsavgifter,
m. m.*

Måndagen den
17 januari 1983

*Om kätting-
fabriken i Kram-
forsområdet*

Anf. 22 Finansministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag har gång på gång försökt förklara för Ulf Adelsonh hur detta också kommer att fungera i praktiken. Men vill man inte lyssna, då gör man det inte heller.

Anf. 23 ULF ADELSONH (m):

Herr talman! Jag har inte gjort annat än lyssnat till Kjell-Olof Feldt. Det är intressant att vi äntligen kom in på sakfrågan. Entydigt och klart betyder detta att Landsorganisationen får lättare att höja avgifter och att det därmed är lättare att öka bidragen. Kjell-Olof Feldt bestrider att det var avsikten men är väl medveten om vilka fördelar detta kan betyda för det egna partiet såsom en indirekt bisak.

Överläggningen var härmed avslutad.

Förste vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

3 § Svar på fråga 1982/83:148 om kättingfabriken i Kramforsområdet

Anf. 24 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Arne Andersson i Gamleby har frågat mig hur etableringen av en kättingfabrik i Kramforsområdet har tillkommit.

Enligt vad jag har inhämtat har den åsyftade kättingfabriken, Lugnviks Industri AB, tillkommit på privat initiativ.

Staten har medverkat till etableringen genom att arbetsmarknadsstyrelsen genom beslut den 20 juli 1982 beviljade bolaget lokaliseringsstöd i enlighet med de regler som gäller för regionalpolitiskt stöd till näringslivet. Sålunda har bolaget erhållit dels 900 000 kr. i lokaliseringsbidrag motsvarande 30 % av kostnaderna i samband med investeringen i byggnader och maskiner, dels lokaliseringslån på 2 450 000 kr. motsvarande 35 % av det totalt beräknade kapitalbehovet för rörelsen.

Med anledning av vad Arne Andersson anför i sin fråga vill jag upplysa om att beslutsmyndigheten vid prövningen av ärenden om lokaliseringsstöd har att väga in olika faktorer. Bl. a. ingår däri att beakta de branschmässiga effekterna av en investering mot de regionalpolitiska motiven för att den genomförs.

Anf. 25 ARNE ANDERSSON i Gamleby (s):

Fru talman! Jag tackar industriministern för svaret.

När det blev känt att det i Kramforsområdet byggdes upp en ny kättingfabrik med hjälp av bl. a. statliga medel, uppstod det av naturliga skäl en viss oro hos företagare och anställda inom företag som redan är etablerade inom branschavsnittet.

Kättingindustrin i vårt land har under de senaste åren brottats med stora

*Om kätting-
fabriken i Kram-
forsområdet*

lönsamhets- och marknadsproblem. Omfattande strukturella förändringar har företagits. Redan före tillkomsten av Lugnviks Industri AB fanns det i landet en överkapacitet inom branschen.

Eftersom statliga medel har satts in vid tillkomsten av kättingproduktionen i Kramforsområdet, måste jag starkt ifrågasätta de bedömningsgrunder som beslutsmyndigheten haft vid sina ställningstaganden. Jag hoppas att regeringen på lämpligt sätt vid nyetableringar med statliga medel beaktar förhållandena inom branscher som redan har besvärande lönsamhets- och marknadsproblem.

Anf. 26 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag har noterat Arne Anderssons i Gamleby synpunkter. Jag vill bara för fullständighetens skull tillägga följande.

Som underlag för bedömning av de branschmässiga effekterna av en investering skall för vissa i förväg utpekade branscher statens industriverk höras. I fråga om lokaliseringsstöd i samband med investeringar inom textil-, beklädnads- eller läderindustrin, trävaruindustrin utom träförpackningsindustrin, hushålls- och prydnadsglasindustrin samt gjuteri- och metallmöbelindustrin skall f. n. beslutande myndighet höra statens industriverk, om det godkända totala kapitalbehovet för ett projekt beräknas överstiga 3 milj. kr. eller om frågan i övrigt anses ha väsentlig betydelse för branschens utveckling. Där kommer alltså branschsynpunkterna – de frågor som Arne Andersson berör i sitt inlägg – in.

I fråga om lokaliseringsstöd i samband med investeringar inom turistnäringen skall beredningen för planering och samordning av statliga insatser för rekreation höras, under förutsättning att det godkända totala kapitalbehovet för ett projekt beräknas överstiga 3 milj. kr. eller om frågan i övrigt anses ha väsentlig betydelse för utbyggnaden av områden för fjärrekreation.

Detta var några kommentarer till de regler som i dag gäller för bedömningen av de branschmässiga effekterna.

Anf. 27 ARNE ANDERSSON i Gamleby (s):

Fru talman! Jag tackar industriministern för denna komplettering. Jag vill dock understryka, att även om det nu är så att industriverket skall höras innan arbetsmarknadsverket tar ställning, hindrar det inte att jag då ifrågasätter industriverkets underlag för den översiktliga strukturella bedömningen. Med hänvisning till denna etablering har jag gjort mig underkunnig om branschens situation och därvid funnit att det faktiskt finns en avsevärd överproduktion. Jag hoppas nu, vilket också branschen gör, att man med hjälp av den senaste devalveringen skall kunna åstadkomma bättre exportmarknader för de produkter som det nu finns överproduktion av i landet.

Anf. 28 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag har exakt samma förhoppning som Arne Andersson.

Överläggningen var härmed avslutad.

Måndagen den
17 januari 1983

*Om planerade av-
skedanden vid
Sandvik AB och
SKF*

4 § Svar på fråga 1982/83:193 om planerade avskedanden vid Sandvik AB och SKF

Anf. 29 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Bertil Måbrink har frågat mig om regeringen har för avsikt att ta initiativ för att förhindra planerade avskedanden vid Sandvik AB och SKF i avvaktan på specialstålskommissionens förslag.

I början av november 1982 tillkallade jag en specialstålskommission. Bakgrunden till kommissionens tillsättning var situationen för svensk specialstålsindustri. Hela branschen befinner sig i ett besvärligt läge med lågt kapacitetsutnyttjande och dålig lönsamhet. Kommissionens förstahandsupp-
gift är att analysera tänkbara förslag till en förbättrad struktur på det rostfria området.

Den svenska specialstålsindustrin är en viktig industrigren med hänsyn till både sysselsättning och export. Det är därför nödvändigt att man inom branschen snarast får till stånd sådana förändringar som leder till en önskvärd struktur och ett tillfredsställande kapacitetsutnyttjande.

Specialstålskommissionen avlämnade i början av december 1982 en lägesrapport. I rapporten konstateras att en betydande överkapacitet råder inom europeisk rostfri industri. De fyra svenska rostfria företagen beräknas göra en förlust under 1982 av sammanlagt ca 550 milj. kr. Samtliga fyra företag genomförde personalinskränkningar under år 1982, och enligt kommissionens bedömning är ytterligare betydande personalminskningar aktuella under år 1983. Enligt kommissionens bedömning är det vidare inte realistiskt att räkna med att de svenska företagen kan återvända till tidigare stora produktionsvolym. Kommissionen ansåg vidare att de konkreta strukturlösningarna i hög grad blir beroende av hur Nyby Uddeholm AB:s ansträngda ekonomiska situation löses.

Förutsättningarna för en finansiell rekonstruktion av Nyby Uddeholm diskuteras f. n. mellan berörda parter. Min förhoppning är att man inom en snar framtid skall nå fram till en positiv lösning. Inriktningen av kommissionens fortsatta arbete är beroende av hur man väljer att lösa Nyby Uddeholms problem.

Slutligen vill jag som svar på Bertil Måbrinks fråga påpeka att regeringen inte har några formella möjligheter att ingripa när ett enskilt företag beslutar om personalinskränkningar.

Anf. 30 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Den 22 november 1982 diskuterade bl. a. industriministern och jag den svenska stålindustrins framtid och även frågan om specialstålsindustrin. Den debatten var initierad av de besked som Sandvik AB och SKF lämnat om att införa korttidsvecka och att lägga ned några företagsenheter i Tierp, Eskilstuna och Sveg. Jag skall inte gå in på alla de konkreta förslag som mitt parti har när det gäller att utveckla svensk specialstålsindustri. Jag kan inte upprepa dem eftersom tiden inte medger det.

Jag vill dock säga att jag inte är pessimist när det gäller att utveckla svensk stålindustri. Tvärtom är jag optimist. Det finns stora utvecklingsmöjligheter, men förutsättningen är naturligtvis att storfinansintressena kopplas bort och att man låter samhällsintressena ta över bestämmanderätten.

I den debatt som vi hade den 22 november talade industriministern rätt mycket om specialstålskommissionen, som då hade tillsatts några veckor tidigare. Denna specialstålskommission hade enligt industriministern uppgiften att se över samarbets- och samordningsmöjligheterna för svensk stålindustri och att försöka få fram nya produkter. "Kommissionen har alltså tillkommit för att inte fler anställda skall slås ut i arbetslöshet. Vi skall försöka lägga en grund för en utveckling av den svenska specialstålsindustrin." Detta är ett direkt citat av industriministerns uttalande enligt riksdagens snabbprotokoll nr 31 s. 73.

Ungefär två veckor efter detta uttalande av industriministern, vilket jag uppfattade som väldigt positivt, meddelade Sandvik AB, vars direktör Westerberg ingår i specialstålskommissionen, att man vill sparka ut 650 anställda i Sandviken i arbetslöshet. Med s. k. naturlig avgång skulle det röra sig om 1 000 personer.

Jag är van vid att ta uttalanden från en industriminister på allvar och menar att sådana uttalanden skall gälla. Det är därför förvånande att industriministern nu kryper bakom formuleringar som att "regeringen inte har några formella möjligheter att ingripa". Visste inte industriministern det den 22 november, då han så definitivt uttalade sig om att man skulle förhindra att fler slogs ut i arbetslöshet? Om det är så att industriministern inte har några möjligheter att ingripa, tänker industriministern då skaffa sig sådana möjligheter, att man kan förhindra åtgärder av detta slag som privatföretag vidtar?

Anf. 31 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag bekräftar de formuleringar som Bertil Måbrink har läst upp. De återfinns i hans fråga, och de är hämtade från debatten här i kammaren i november månad. Min utgångspunkt för specialstålskommissionens arbete är fortfarande att den skall arbeta med struktur- och utvecklingsfrågorna. Vad jag mycket kraftigt betonade i den återopade riksdagsdebatten var att om vi inte nu ser om vårt hus när det gäller specialstålsindustrin, kommer marknaden att korrigera oss på ett mycket brutalt sätt och att belastningarna på svensk specialstålsindustri då kommer att bli så mycket större.

Sedan kom specialstålskommissionen fram till att den inte kunde fortsätta sitt arbete med strukturfrågorna och icke heller med utvecklingsfrågorna så länge inte frågan om Nyby Uddeholm var löst. I och med att specialstålskommissionen i sin lägesrapport meddelade mig detta, ansåg jag att det inte fanns någon annan möjlighet än att bryta ut Nyby-Uddeholmsfrågan och söka komma fram till en dellösning av den. Det förslag som jag så småningom lämnade till Nyby Uddeholm funderar företaget på nu. Avsikten är att så fort vi har fått svar från Nyby Uddeholm skall specialstålskommissionen gå vidare

*Om planerade av-
skedanden vid
Sandvik AB och
SKF*

i sitt arbete. Mina planer går ut på att när Nyby-Uddeholmsfrågan är avslutad, på ett eller annat sätt, skall jag ta upp en diskussion med specialstålskommissionen om hur den skall hantera frågan om specialstålsindustrin i fortsättningen. I uppdraget kvarligger inte bara strukturfrågan utan också utvecklingsfrågan.

Anf. 32 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Kan jag då få fråga: Vad har industriministern för planer för Nyby Uddeholm? Jag förstår inte vad den saken har med just de planerade avskedandena vid Sandvik och SKF att göra. Ett faktum är ju att man har varslat och att det skall inledas förhandlingar om att 1 500 personer, anställda vid Sandvik AB i Sandviken och SKF i Hofors, skall bort.

Om man den 22 november har sagt att kommissionen är tillkommen för att inga nya avskedanden skall göras och flera anställda slås ut i arbetslöshet, att man skall hitta nya produkter och utveckla svensk stålindustri, har jag oerhört svårt att begripa att de här åtgärderna kan bidra till en sådan utveckling. Här avhänder sig ju storfinansen – aktieägarna, Kinneviksgruppen – ett yrkeskunnande som borde finnas kvar när man vill ta itu med att utveckla stålindustrin. Det kan ju inte ske någon utveckling om man slänger ut tusentals människor i arbetslöshet och reducerar svensk stålindustri på det sättet. Jag har svårt att begripa att det kan ske någon utveckling då.

Jag är överens med industriministern om att det inte finns några formella lagliga möjligheter att förhindra detta. Men jag återkommer då till frågan: Tänker industriministern ta några initiativ som möjliggör att man kan förhindra sådana åtgärder som en grupp aktieägare vidtar samtidigt som samhället arbetar på att utveckla en sådan här bransch? Det gäller samma sak här som i fråga om det sociala ansvaret, vilket industriministern sade att man inte kan utkräva. Det finns inte heller där några lagliga möjligheter. Men frågan är: Tänker industriministern och regeringen ta fram sådana möjligheter?

Anf. 33 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Bertil Måbrink söker uppenbarligen att från den förra debatten i riksdagen leda i bevis att jag skulle ha haft någon annan ståndpunkt till specialstålskommissionens arbete och till problemen inom specialstålsindustrin än vad jag har i dag. Jag kvarstår vid samma uppfattning. Möjligen har jag på en och annan punkt blivit en aning dystrare med hänsyn till den internationella utvecklingen på området. Jag vill också i dag tillägga vad jag sade i novemberdebatten, nämligen att jag inte vill dölja att en viss minskning av antalet arbetstillfällen kan bli följderna av en strukturering inom specialstålsindustrin. Det är risken. Men chansen, som alla bör vara med och ta, är att bevara svensk specialstålsindustri som en slagkraftig industri, som kan hävda sig på världsmarknaden. Det behövs för Sveriges export, och det behövs för jobben i Bergslagen.

Anf. 34 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Fru talman! De här enminutersreplikerna är litet svåra.

Det är riktigt, som industriministern sade, att det kan bli så att ett antal arbetstillfällen försvinner inom stålindustrin vid den här strukturrationaliseringen. Men samtidigt har industriministern sagt att kommissionen tillkommit för att inte flera anställda skall slås ut i arbetslöshet. Då är frågan vart de som blir överflödiga vid den här strukturrationaliseringen inom stålindustrin skall ta vägen. Då måste ju industriministern och regeringen ha någonting annat att erbjuda dem på de berörda platserna – i detta fall i Sandviken och Hofors. Frågan är: Vilket är alternativet för de här människorna på dessa två platser?

Anf. 35 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Den frågan får jag nu nästan dagligen, också på lördagar och söndagar, från oroliga människor, från facket och från kommuner runt om i landet, inte bara på specialstålsindustriorter utan också på tekoorter, varvsorter, skogsindustriorter osv. Det är läget i Sverige i dag att vi har en hög arbetslöshet. Vi kan räkna med att få ett besvärligt år 1983 med en fortsatt minskning av industriarbetsplatserna. Det är klart att regeringen kommer att anstränga sig till det yttersta för att ordna nya jobb och sätta in arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att möta arbetslösheten. Men samtidigt måste vi ändå ställa krav på att få ha den bästa strukturen i industrin.

Skall vi kunna konkurrera som industrination, måste vi ha den bästa strukturen i industrin. Därför är det kanske litet synd att Bertil Måbrink i början av sitt anförande sade att han inte skulle beröra utvecklingsmöjligheterna för svensk specialstålsindustri. Jag menar att sådana finns, och det hade varit intressant att få höra vilka utvecklingsförslag Bertil Måbrink har. Måhända är förslagen sådana att specialstålskommissionen kan ta fasta på dem.

Anf. 36 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Jag sade inte att jag inte ville beröra det här med vilka åtgärder som skall vidtas när det gäller stålindustrin i Sverige därför att jag inte ville diskutera den frågan. Jag sade i stället att vi diskuterade den saken utförligt den 22 november, herr industriminister! Jag har framställt en fråga om vad som sagts när det gäller de anställda och den s. k. specialstålskommissionens arbete, och det är det som jag vill diskutera.

Jag har ingenting emot en strukturrationalisering inom svensk stålindustri eller att man får den bästa modellen. Däremot är jag emot att det behöver innebära en sådan kraftig nedbantning som den som redan pågår inom den privata stålindustrin. Rationalisering och modernisering måste i stället innebära en utveckling av svensk stålindustri. Det gäller bl. a. att man bygger ut på förädlingsidan samt att man når utanför de i dag aktuella traditionella exportmarknaderna och vänder sig till statshandelsländerna och tredje världen.

Måndagen den
17 januari 1983

*Om planerade av-
skedanden vid
Sandvik AB och
SKF*

Det finns alltså enorma utvecklingsmöjligheter för svensk stålindustri. En avveckling accepterar jag således inte.

Anf. 37 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! När det gäller grundinställningen verkar Bertil Måbrink och jag vara överens om att det är på utvecklingssidan som svensk industri på sikt kan hävda sig.

Om vi ser på den svenska specialstålsindustrin, finner vi att denna sedan gammalt kännetecknas av en hög teknologisk nivå tack vare eget utvecklingsarbete vid de svenska stålföretagen. Och när det gäller utvecklingen i framtiden tror jag att ett ökat samarbete blir nödvändigt som en kraftsamling mot en alltmer hårdnande internationell konkurrens. Det är ett faktum, och detta måste vi anpassa oss till.

Jag vill återigen betona, fru talman – jag gjorde det tidigare i debatten i november månad – att det är på detta område som specialstålskommissionens möjligheter att föreslå konstruktiva lösningar kan få effekter också på utvecklingssidan. Men för den skull kan företagen inte avstå från att vidta sådana rationaliseringsåtgärder i den nuvarande produktionsapparaten som är nödvändiga för att företagets överlevnad och de anställdas situation skall kunna klaras.

Anf. 38 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Jag tror inte att jag fick något svar på frågan om Nyby Uddeholms problem. Industriministern säger att inriktningen av kommissionens fortsatta arbete är beroende av det sätt på vilket man väljer att lösa Nyby Uddeholms problem.

Jag vill fråga: Hur skall man lösa Nyby Uddeholms problem? Vilken är inriktningen? Vad finns det för lösning i detta sammanhang? Svaret är, såvitt jag förstår, avgörande för den fortsatta inriktningen av den övriga stålindustrin i det här landet.

Hur skall man lösa Nyby Uddeholms problem? Jag tror att många skulle vilja ha ett svar på den frågan. Det gäller såväl många anställda som alla dem som jobbar inom svensk stålindustri. Så det är inte bara jag som vill ha ett svar på denna synnerligen viktiga fråga.

Anf. 39 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Det är möjligt att Bertil Måbrink redan hade tagit julleddigt när jag lämnade ett bud till Uddeholmsbolaget beträffande Nyby Uddeholm. Det var strax före jul. Budet noterades ganska utförligt i massmedia. Det var ett bud till moderbolaget som gällde att detta skulle klargöra sina avsikter med Nyby Uddeholm och att staten var beredd att göra vissa avskrivningar på lånefordringarna, förutsatt att övriga långgivare i Nyby Uddeholm gjorde motsvarande eftergifter. På detta funderar nu Nyby Uddeholm. När vi får ett besked är tidpunkten inne för specialstålskommissionen att gå vidare i sitt arbete.

Jag noterar att Bertil Måbrink går och bär på en hel del goda förslag när det

gäller utvecklingssidan. Jag hoppas att han tillställer specialstålskommissionen de förslagen.

Nr 61

Måndagen den
17 januari 1983

Anf. 40 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Vore det inte riktigt, industriministern, att kräva rätt ägande när det gäller Nyby Uddeholm?

Om man fortsätter att låta storfinansintressena strukturera svensk stålindustri, blir det ingen utveckling utan en avveckling i vårt land och en utveckling i andra länder. Det är vad som har pågått under hela 1970-talet.

Man löser inte det hela genom att låta storfinansintressena rumstera om i svensk stålindustri. Det måste i stället till ett direkt samhällsövertagande, som måste syfta till ett samhälleligt ägande av hela den svenska stålindustrin, om man skall kunna förverkliga det som industriministern och jag är överens om, en utveckling och ett nytänkande inom svensk stålindustri, högre grad av förädling osv. med utbyggd verkstadsindustri.

Om planerade avskedanden vid Sandvik AB och SKF

Anf. 41 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag måste tydligen igen säga till Bertil Måbrink: Stålkrisen är inte bara svensk. Den är faktiskt internationell och har slagit hårdare i flera andra ställänder än i Sverige. I dag har vi en situation i världens stålindustrier där inte ens halva kapaciteten utnyttjas. Varannan stålmaskin och varannan stål-gubbe står i dag utanför produktionen. Det betyder att de problem som vi har inom svensk stålindustri finns i andra länder både i öst och i väst.

Det var i detta läge som jag tillsatte specialstålskommissionen, som skulle kunna få fram den bästa lösningen, strukturen och utvecklingen för svensk specialstålsindustri i tid, så att inte marknaden på ett ännu brutalare sätt skulle korrigeras den svenska specialstålsindustrin.

Detta är fakta om förhållandena som det inte går att bortse ifrån.

Anf. 42 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Världsmarknaden är inte mättad på stålprodukter, vare sig det gäller handelsstål eller specialstål. Det finns enorma behov. Den s. k. överproduktionskrisen är en överproduktionskris för kapitalismen och ingenting annat – det är helt klart. Detta diskuterade vi också den 22 november.

För att komma ur det här läget måste Sverige bryta sig loss från det ensidiga beroendet av utvecklade kapitalistiska marknader, som har precis samma problem som vi själva. Annars blir resultatet den utveckling som nu pågår, nämligen att man avvecklar och avhänder sig ett mycket fint yrkeskunnande inom svensk stålindustri. Det är ett faktum.

Vi måste vidta andra åtgärder.

Anf. 43 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Stålkrisen är inte bara en västvärldens kris. Den finns ju också i östblocket och i statshandelsländerna. Ett av LKAB:s problem är att LKAB

Om sysselsättningen i järnmalmsorterna

inte får leverera malm till Polen. Tre och en halv miljon ton levererades tidigare. Nu har Polens stålindustri gått så långt ner att den inte har behov av den svenska malmen. Därigenom har LKAB:s problem ökat här hemma i Sverige.

Jag tycker att det är litet för förenklat att säga att stålkrisen är västvärldens kris. Det är en kris för hela världsekonomin, inkl. östblocket och statshandelsländerna.

Vi bör göra vad vi kan för att värna om och utveckla den svenska specialstålsindustrin och bevara så många arbetstillfällen och arbetsplatser som möjligt i Sverige.

Jag inbjuder återigen Bertil Måbrink att redovisa sina förslag till utvecklingsinsatser för specialstålskommissionen. Det bör vara en utmaning för vänsterpartiet kommunisterna att ägna sig åt konstruktiv verksamhet och lämna ifrån sig sådana förslag, om man nu går bärande på dem.

Anf. 44 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Det har vi inga problem med att göra, herr industriminister. Jag skall plocka fram det som finns om alla de initiativ vi har tagit här i riksdagen under 1970-talet, sedan jag kom in här 1971. Det måste man tydligen göra – jag har inte tänkt på det. Men vi skall självfallet skicka över det materialet till specialstålskommissionen, och då tror jag inte att den skall ha så stora svårigheter att lösa problemen.

Att Polen inte kan köpa av LKAB beror ju inte på att man i Polen har överproduktion eller tillräckligt mycket av stålprodukter. Jag trodde att industriministern och jag var överens om att detta beror på en helt annan sak än att marknaden för stålprodukter skulle vara mättad i Polen.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1982/83:37 om sysselsättningen i järnmalmsorterna

Anf. 45 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Paul Lestander har frågat mig

1. om regeringen avser vidta sådana åtgärder att sysselsättningen i järnmalmsorterna kan tryggas i minst samma omfattning som f. n.,

2. vilka initiativ som kan väntas från regeringen för att skyndsamt få i gång förädlingsindustrier i Norrbotten.

Frågorna berör inte bara mitt, utan flera statsråds ansvarsområden. Regeringen har uppdragit åt mig att besvara interpellationen.

Situationen vid järnmalmsgruvorna i Norrbotten är utomordentligt allvarlig. Den internationella stålkrisen har medfört att LKAB:s möjligheter att avyttra malm starkt försämrats. Försäljningen har under år 1982 mycket snabbt utvecklats i negativ riktning. Prognoserna för år 1983 pekar på en fortsatt låg försäljning och produktion. LKAB:s ledning planerar nu för en

brytning under år 1983 av mindre än 11 miljoner ton. Detta kan jämföras med 30 miljoner ton i mitten av 1970-talet.

Problemen i malmfälten måste angripas med såväl kortsiktiga som långsiktiga åtgärder.

Regeringen har, med utnyttjande av den av riksdagen beviljade finansfullmakten, beslutat tidigarelägga statliga investeringsprojekt för 1 017 milj. kr. Projekten har utvalts så att de i de allra flesta fall ger en omedelbar sysselsättningseffekt. Norrbottens län har särskilt beaktats och tilldelats drygt 183 milj. kr. av det totala beloppet för byggnads- och anläggningsarbeten.

Riksdagen har på förslag av regeringen i propositionen hösten 1982 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder beslutat anvisa ytterligare 1 950 milj. kr. för beredskapsarbeten och statliga industribeställningar.

I nämnda proposition redovisades också förslag, bl. a. om program för utökad prospektering. Avsikten är att ett investerings- och utvecklingsprogram för gruv- och mineralindustrin skall utarbetas. Ett första led i detta program utgörs av en utökad mineralprospektering. Med förslaget om en intensifierad prospektering har regeringen markerat en vilja att inte minst i Norrbotten satsa på gruvbrytning också utanför järnmalmsområdet. Riksdagen har på regeringens förslag beslutat anvisa 300 milj. kr. för utökad prospektering för en period av fem år. Merparten av medlen, 250 milj. kr., är avsedda för Norrbotten och Västerbotten.

I propositionen om Statsföretag, som presenterades i november 1982, föreslås åtgärder som innebär en finansiell rekonstruktion av bolaget. I samma proposition föreslås också att Regioninvest i Norr AB, med tre dotterbolag i malmfälten, skall få ett tillfälligt förlusttäckningsbidrag.

En arbetsgrupp under ledning av generaldirektören Bertil Rehnberg har på regeringens uppdrag tagit fram förslag till omedelbara åtgärder. Regeringen kommer med utgångspunkt i arbetsgruppens förslag att under de närmaste dagarna träffa ett avtal med LKAB om sex månaders förlängd uppsägningstid för de ca 260 LKAB-anställda som sades upp den 1 december. Samma förlängning skall gälla för det femtiotal tjänstemän som sägs upp. Avtalet förutsätter riksdagens godkännande i vad det innefattar ekonomiska förpliktelser för staten. Regeringen avser inhämta ett sådant godkännande från riksdagen. Den förlängda uppsägningstiden avses ge de uppsagda möjlighet att tillsammans med arbetsmarknadsmyndigheterna i Kiruna och Gällivare försöka finna nya arbeten eller utbildningar.

LKAB:s styrelse redovisade för några dagar sedan 1983 års budget för regeringen. Enligt styrelsen bör företagets personal minskas ytterligare.

Med anledning av vad som meddelades har regeringen kommit överens med LKAB om att bolaget skall göra en genomgripande översyn av den långsiktiga inriktningen och dimensioneringen av verksamheten. Bolaget kommer att redovisa översynen i form av en strukturplan snarast möjligt.

Till planen kommer att fogas förslag till åtgärder för sysselsättning och utkomst för övertalig personal, varvid särskild uppmärksamhet ägnas situationen i Svappavaara.

*Om sysselsättning-
en i järnmalm-
orterna*

Regeringens fortsatta överväganden kommer att ske med beaktande dels av kravet på en långsiktigt bärkraftig verksamhet inom LKAB, dels av den ytterst ansträngda sysselsättningssituationen i malmfältskommunerna.

Regeringen har nyligen beslutat förstärka de arbetsmarknadspolitiska insatserna i malmfältet. Arbetsförmedlingarna i Kiruna och Gällivare får ökade resurser. AMS tilldelas ytterligare 40 milj. kr. för rådrumsbeställningar och får därigenom möjlighet att lägga ytterligare beställningar, bl. a. hos verkstadsindustrin i malmfältet.

Vidare avser regeringen att uppdra till centrala myndigheter och affärsverk i Stockholm att undersöka möjligheterna att lägga ut fler arbetsuppgifter på de statliga kontorsservicecentralerna (SIGA) i Gällivare och Kiruna.

Vad jag nu har redovisat gäller åtgärder för att lösa framför allt de akuta sysselsättningsproblemen. Den långvariga och djupa stålkrisen ute i världen, och den därav föranledda minskade efterfrågan på järnmalm innebär emellertid att ytterligare mycket stora insatser måste göras i malmfältet och i hela Norrbotten.

Våren 1982 presenterade en arbetsgrupp inom arbetarrörelsen en utvecklingsplan för Norrbotten. Planen innehåller en rad förslag om hur man på längre sikt skall främja sysselsättningen i länet. Det gäller frågor som finansiell rekonstruktion av basindustrin, sänkta transportkostnader, sänkta socialavgifter för tillverkningsindustrin, finansiellt stöd till näringslivet, särskilda åtgärder för teknisk forskning och utveckling samt åtgärdsprogram för skilda näringsgrenar i vad avser investeringar m. m.

Med utgångspunkt i denna utvecklingsplan förbereds nu inom regeringskansliet en proposition om insatser för att stärka sysselsättningen i Norrbottens län. Arbetet med denna proposition inleddes direkt efter regeringstillträdet. Propositionen avses bli förelagd riksdagen under mars 1983. I denna proposition kommer även de övriga förslag som Rehnbergsgruppen har redovisat i sin rapport att behandlas.

I budgetpropositionen, som presenterades i förra veckan, föreslår regeringen förstärkningar av anslagen till regionalpolitiskt stöd. Bidragsramen ökar med totalt ca 90 milj. kr., vilket motsvarar ca 12 %. Jag vill här bl. a. peka på att anslaget för bestridande av de sänkta socialavgifterna i Gällivare, Jokkmokks, Kiruna och Pajala kommuner räknas upp och föreslås uppgå till totalt 170 milj. kr. under budgetåret 1983/84.

Jag vill i detta sammanhang också framhålla de möjligheter till stöd som finns för projekt och idéer inom ramen för de särskilda medel på totalt 300 milj. kr. som regeringen förfogar över för sysselsättningsfrämjande åtgärder i Norrbottens län under budgetåren 1982/83 och 1983/84.

I budgetpropositionen föreslås vidare att branschprogrammet för den träbearbetande industrin utvidgas till att omfatta även sågverksindustrin. Målet är att öka vidareförädlingen vid sågverken, och det är en viktig fråga bl. a. för Norrbottens inland, där sågverken har stor betydelse för sysselsättningen.

Vidare föreslår regeringen i budgetpropositionen en mycket kraftig

satsning på rymdforskning och rymdteknologi. Regeringen avser att senare i vår förelägga riksdagen en särskild proposition om telesatelliten Tele-X. Satsningen på rymdteknologi är betydelsefull för bl. a. Rymdbolagets verksamhet i Kiruna och kommer att ge nya sysselsättningstillfällen i Kiruna.

Den s. k. malmfältsutredningen som tillsattes av den förra regeringen med uppdrag att arbeta fram ett program för malmfältens utveckling på längre sikt fortsätter sitt arbete. Utredningen avser att redovisa sina förslag till regeringen under hösten 1983.

Fru talman! Regeringen har således mot bakgrund av den allvarliga sysselsättningssituationen vidtagit ett flertal åtgärder som syftar till att främja sysselsättningen i malmfälten och i Norrbotten i stort.

Anf. 46 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Jag får först tacka industriministern för svaret.

Svaret innehåller en lång uppräknning av de initiativ som den socialdemokratiska regeringen tagit, främst av arbetsmarknadsskäl. Då har 183 milj. kr. gått till byggnads- och anläggningsarbeten. 250 milj. kr. är avsedda för Norrbotten och Västerbotten för utökad malmprospektering.

Svaret nämner också förslaget om rekonstruktion av Statsföretag och tillskottet till Regioninvest i Norr AB. Förstärkningarna på arbetsförmedlingarna i malmfältskommunerna tas också upp i interpellationssvaret. Konkret innebär detta svar på något längre sikt: några arbetsförmedlare utöver vad som finns i dag, eventuellt utökad verksamhet vid kontorsservicecentralerna i Gällivare samt nya sysselsättningstillfällen vid Rymdbolaget i Kiruna.

Industriministerns svar tar också upp LKAB:s nya budget och överenskommelsen mellan regeringen och bolaget om att LKAB skall redovisa en strukturplan snarast möjligt. I svaret nämns också arbetet inom malmfältsutredningen och en kommande proposition om insatser för att stärka sysselsättningen i Norrbottens län.

Fru talman! Tyvärr ger svaret ingen upplysning om vad som är regeringens strategi för järnmalmsorterna i Norrbotten. Beskedet om LKAB:s nya strukturplan och regeringens förhållningssätt till storleken av LKAB:s framtida verksamhet i Norrbotten är dunkelt. Talet om dels förväntningar på långsiktigt bärkraftig verksamhet vid LKAB, dels beaktande av den ansträngda sysselsättningssituationen i malmfälten ger inget besked om regeringens verkliga avsikter. Det antyder dock en tveksamhet som måste skapa ytterligare oro hos malmfältens befolkning.

Ytterst handlar det ju om att det måste till en mycket mera offensiv inriktning, där handelspolitiska åtgärder och förädlingsinsatser kombineras och där även insatserna i verkstadsindustrin ges en offensiv inriktning men gärna också kopplas till det värmeteknikutvecklingsprogram som energiministern föreslog i den ekonomisk-politiska propositionen.

Jag hävdar bestämt att inrättandet av ett statligt handels- och bytesbolag för gruv-, stål- och verkstadsindustrin på sikt är den rätta lösningen när det

*Om sysselsättning-
en i järnmalm-
orterna*

gäller östhandeln. Detta gäller i synnerhet för LKAB. En av anledningarna till detta är att de aktuella länderna har små egna tillgångar av järnmalm. En annan orsak är att stålindustrin i dessa länder är i behov av en expansion.

Min bedömning av LKAB:s marknadssituation är följande. Till stor del kan den förklaras med att stålindustrin i EG-länderna, dit merparten av LKAB:s malm exporteras, går på lågvarv. Flertalet stålverk har slagit igen under senare år, och fler nedläggningar väntas. Till detta skall läggas det faktum att flertalet stålbolag i EG engagerat sig tekniskt och ekonomiskt i järnmalmprojekt i tredje världen, bl. a. i Brasilien. Att bolagen därför i första hand vill hämta sin malm från dessa gruvor är troligt.

Omkring 1985 skall enligt uppgift LKAB börja förhandla med stålverken i EG om nya försäljningskontrakt. Sett mot den bakgrund som jag beskrivit torde det bli svårt för LKAB såväl att behålla som att utöka sin marknad i EG. Det alternativ som kvarstår är att söka nya marknader. En sådan marknad är otvivelaktigt Östeuropa. Det finns fakta som styrker detta.

Av en rapport av István Dobozi i den ungerska vetenskapsakademien, publicerad 1982, framgår att östländerna utanför Sovjetunionen under de kommande åren behöver importera stora mängder järnmalm från väst. Dobozi kalkylerar med att importen 1990 kan ligga på en nivå omkring 30 miljoner ton. Dessa fakta inger förhoppningar för LKAB:s fortsatta verksamhet, självfallet under förutsättning att möjligheterna utnyttjas. Att över en natt få till stånd en förändring går givetvis inte. Erfarenheterna har visat att en förändring i enlighet med vad jag talar för tar tid.

Samtidigt menar jag att en förändrad handel för LKAB bör ingå i en strategi för LKAB och malmfälten. I en sådan strategi för malmfälten har handelsgödseltillverkning, avfosforisering av malmerna, tillvaratagande av de sällsynta jordartsmetallerna, nya huvudnivåer och järnsvampverk sin givna plats.

Fru talman! Svaret ger inga entydiga och raka svar på de frågor som ställs i interpellationen. Jag vill därför precisera frågeställningarna: Garanterar de i svaret uppräknade åtgärderna sysselsättning i minst samma omfattning som tidigare i järnmalmsorterna i Norrbotten? Kommer järnsvampstillverkning, konstgödseltillverkning, avfosforisering och tillvaratagande av sällsynta jordartsmetaller att startas i malmfälten under detta år? Om något eller några av dessa förädlingssteg kommer att inledas – vilket eller vilka? Kan också verkstadsföretagen i malmfälten påräkna ett samhällsstöd som långsiktigt tryggar en positiv utveckling tekniskt, ekonomiskt, sysselsättningsmässigt?

Fru talman! Den här debatten förs dagen efter stormötet i Svappavaara. Där diskuterades de kampmetoder som kan bli aktuella om de förväntningar som ställts på en ny politik i Norrbotten sviks. Rätten till arbete åt alla var en central paroll i socialdemokraternas valagitation. När, herr industriminister, skall den målsättningen förverkligas i Norrbotten?

Anf. 47 BRUNO POROMAA (s):

Fru talman! Med tanke på den bakgrund som jag besitter, bl. a. som facklig företrädare för gruvarbetarkåren i Kiruna, känner jag mig föranlåten att något kommentera interpellantens förklaring till den rådande situationen inom gruvindustrin.

Situationen är, som statsrådet här har sagt, utomordentligt allvarlig, inte enbart för gruvorna utan också för de berörda kommunerna. Jag vill dock påstå att interpellanten gör det väldigt lätt för sig om han anser att en utebliven framsynt investeringsvilja är den främsta orsaken till den rådande situationen.

Den främsta förutsättningen för att man skall kunna producera är att produkterna också kan säljas. Världens stålkonsumtion har under de senaste tio åren icke visat någon nämnvärd ökning, vilket vida avviker från de prognoser man hade i början av 1970-talet. Då förväntade man sig en kraftig ökning av stålkonsumtionen, vilket medförde att nya stora gruvor öppnades i bl. a. Brasilien, Sydafrika och Australien. Eftersom dessa nya leverantörer inte har funnit avsättning för sina produkter på nya marknader, har de i allt större utsträckning sökt sig till LKAB:s traditionella marknader. Den enorma konkurrens som LKAB möter på världsmarknaden är den främsta anledningen till företagets svårigheter.

Jag kan hålla med Paul Lestander om att företaget på ett område hittills inte har följt en framsynt investeringslinje: den kvalitativa förbättringen är enligt mitt förmenande inte acceptabel. Och då tänker jag på de problem med den höga alkalihalten som ännu inte har kunnat lösas.

Jag delar till fullo den uppfattning som statsrådet har givit till känna, att problemen måste angripas med såväl långsiktiga som kortsiktiga åtgärder. Den regering som i dag sitter vid makten har hittills haft ca 100 dagar på sig att angripa och lösa alla de problem som landet inkl. malmfälten brottas med. Redan nu kan vi dock skönja effekterna av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna på antalet öppet arbetslösa. I Kiruna kommun var i september månad, alltså under den förra regeringens sista skälvande minuter, drygt 1 900 människor arbetslösa. Det är den högsta siffran någonsin i kommunen. Nedgången har sedan dess fortsatt inom gruvindustrin, vilket har medfört en nedgång också inom andra områden, speciellt inom verkstadssektorn. Genom omfattande rådrumsbeställningar till olika statliga verk har emellertid möjligheter skapats för verkstadsindustrin att upprätthålla sysselsättningen. En generell höjning av tilläggsbidraget för kommunala beredskapsarbeten har också givit de berörda kommunerna möjlighet att sysselsätta fler i beredskapsarbeten.

Tack vare dessa insatser och de insatser som statsrådet har redogjort för har antalet öppet arbetslösa minskat från drygt 1 900 i september förra året till drygt 1 600 i dag. Det är fortfarande, det vill jag säga, en oacceptabelt hög siffra. Men det är ändå en utveckling som inte överensstämmer med de farhågor som bl. a. länsarbetsnämnden gav uttryck för under hösten.

De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna är onekligen kortsiktiga, men de är ytterst nödvändiga i den situation som vi har i malmfälten. Vi ser dock med

Nr 61

Måndagen den
17 januari 1983

*Om sysselsättningen i järnmalmso-
rterna*

Om sysselsättningen i järnmalmsoorter

stor förväntan på de mer långsiktiga åtgärder som statsrådet ämnar föreslå i den till i mars aviserade propositionen. Vi är övertygade om att malmfälten med de resurser som där finns har möjligheter att överleva – och inte bara att överleva, utan också att utvecklas. Men för det krävs insatser för att ge den rika region som Norrbotten och malmfälten utgör och som ligger perifert i vårt avlånga land samma förutsättningar som övriga delar av landet.

Av statsrådets redogörelse för åtgärder framgår – och det noterar jag med stor tillfredsställelse – att Kiruna troligtvis har vunnit dragkampen om projektet Tele-X. Det skulle vara ytterst betydelsefullt för rymdteknologins fortsatta utveckling i Kiruna, för Rymdbolagets marknadsföring och inte minst för den ökning av antalet arbetstillfällen som det skulle innebära, vilket i sin tur skapar ytterligare sysselsättning.

Detta är ett exempel på regeringens allvarliga avsikt att skapa ett mer differentierat näringsliv i malmfälten. Jag är, fru talman, övertygad om att vi har fler exempel att vänta.

Anf. 48 PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Fru talman! Jag kan säga att jag delar industriministerns och Bruno Poromaas uppfattning, att det behövs åtgärder på både kort och lång sikt i malmfälten. Men vad som skiljer mellan Bruno Poromaas och min inställning till denna fråga är att jag tar upp de konstruktiva insatser som behövs för östhandeln och som behövs för att skapa ett statligt handels- och bytesbolag för malmen, stålet och verkstadsindustrins produkter. Det är ett initiativ i sig, som vi tog upp redan 1980: Jag tycker faktiskt att man behöver besked om hur industriministern ser på detta.

Jag har aldrig, inte heller i mitt inlägg efter industriministerns svar på interpellationen, gjort gällande att de direkta kortsiktiga insatserna varit dåliga. De är naturligtvis inte, som också Bruno Poromaa säger, helt tillräckliga, för det är ännu en alldeles för hög arbetslöshet i Kiruna.

Anf. 49 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill erinra om att den medgivna repliken enbart avsåg Bruno Poromaas inlägg.

Anf. 50 FRIDA BERGLUND (s):

Fru talman! Genom svaret på interpellationen har industriministern visat att regeringen är medveten om den allvarliga situation som vi har i vårt län och också att man har tagit itu med problematiken.

Jag vill understryka det som industriministern säger i sitt svar, att det krävs ytterligare mycket stora insatser i malmfälten och i hela Norrbotten om man skall kunna lösa sysselsättningsproblemen.

Norrbotten är ett rikt län, rikt på naturtillgångar. Vi har malmer, mineraler, skog, energi och dessutom välutbildad arbetskraft – också den en värdefull och mycket viktig resurs. Om Sverige skall klara den ekonomiska krisen är det nödvändigt att resurserna utnyttjas effektivt och att naturtillgångarna tas till vara och förädlas.

F. n. råder det stor oro på många håll i vårt län. Det kan vi bl. a. följa i massmedia. Det pågår också en livlig diskussion om hur vi skall klara situationen. Arbetarrörelsens utvecklingsplan för Norrbotten utgör utgångspunkten för debatten i många fall. Jag citerar vad forskaren Kjell Öström vid högskolan i Luleå och Gunnar Lassinantti, som tjänstgör på länsstyrelsen, skrev i en debattartikel för några dagar sedan i en av våra ortstidningar:

”Utan en fungerande basindustri är det rena illusionerna att kräva att 'småindustri', 'företagaranda' eller 'innovationer' skall bära upp Malmfälten. All forskning pekar på att små- och medelstora företag är utomordentligt beroende av regionens etablerade storföretag ofta under flera decennier. Därefter kan det möjligen själva ha hunnit bli 'basindustri'.”

Mot den här bakgrunden är det viktigt med satsningar på den industri och det näringsliv som existerar i vår region, men också att utveckla nya företag.

Jag skall inte i mitt inlägg uppehålla mig speciellt mycket vid malmfälten, eftersom Bruno Poromaa tidigare har tagit upp problemen där. Jag vill dock säga att utvecklingen i malmfälten är av avgörande betydelse för arbetsmarknadssituationen i hela länet. Den betydande övertalighet som råder i LKAB ger följdverkningar för verkstadsindustrin och andra näringsområden i malmfälten, men den påverkar också länets hela arbetsmarknad.

När antalet arbetslösa med yrkeserfarenhet ökar blir konkurrensen hårdare om det fåtal lediga platser som finns, f. n. 311. Närmare 20 000 personer står utanför ordinarie arbetsmarknad, vilket innebär ökade svårigheter på arbetsmarknaden för alla ny tillträdande ungdomar, kvinnor och arbetshandikappade.

Dagens besvärliga läge kan inte skyllas enbart på den lågkonjunktur som råder i västvärlden. Den kan ha varit en bidragande orsak, men väldigt mycket av krissituationen är att söka i borgerlig politik.

De fria marknadskrafternas oförmåga att skapa regional balans, de borgerliga regeringarnas låt-gå-politik och löftespolitik utan innehåll har försatt länet i en mycket besvärlig undersysselsättning och arbetslöshet. Det är naturligt att de perifera delarna av ett land råkar värst ut när marknadskrafterna skall bestämma utvecklingen.

Den negativa utveckling som rådde under 1960-talet, vilket borgarna ofta drömmer sig tillbaka till, kunde vändas tack vare politiska insatser från den dåvarande socialdemokratiska regeringen. Det var insatser på många olika områden. Det är sådana insatser som behövs även i dag. Jag kan peka på att dessa insatser inte hade kommit till stånd med de borgerliga partierna i regeringsställning, eftersom dessa i regel var motståndare till dem.

Situationen är betydligt sämre i dag beroende på att vi har ett sämre ekonomiskt läge. Borgarna har raserat samhällsekonomin, men det vore det sämsta ur samhällsekonomisk synpunkt att låta ett helt län rasa samman. Det kommer visserligen att ta lång tid innan vi exempelvis når upp till den sysselsättningssituation som vi hade 1976. Rekonstruktionsarbetet har emellertid satts i gång av den socialdemokratiska regeringen, bl. a. genom det förslag som Thage Peterson redovisat. Nästa etapp blir Norrbottenspro-

*Om sysselsättning-
en i järnmalm-
orterna*

positionen. Norrbottens framtid är även en ödesfråga för Sverige.

Jag skall något belysa läget med den senaste arbetslöshetsstatistiken. Den öppna arbetslösheten uppgick vid årsskiftet till 11 500 personer eller 8,3 % av arbetskraften. Antalet personer utanför den ordinarie arbetsmarknaden är drygt 14 %. Man kan notera att drygt 1 650 personer fler är i beredskapsarbete nu jämfört med antalet för ett år sedan. Någon ljusning i arbetsmarknadsläget nästa höst finns det enligt länsarbetsnämnden inte. Thage Peterson redogjorde för de arbetsmarknadspolitiska insatserna och sade att de är av stor betydelse. Ca 700 beredskapsarbeten enbart för ungdomar inom den enskilda sektorn har man kunnat åstadkomma genom de insatser som gjordes i höstas. Jag vill också konstatera att om de borgerliga hade fortsatt regera, hade vi haft en högre arbetslöshet, eftersom bl. a. moderaterna inte ville satsa på arbetsmarknadspolitiska insatser.

Länsarbetsnämnden ser med stor oro på utvecklingen av arbetsmarknaden. Det är bl. a. situationen i malmfälten som inger denna oro. De uppsägningar som i huvudsak är att räkna med kommer tredje kvartalet, och det kräver då extraordinära insatser.

Luleå är den kommun som f. n. har det högsta antalet arbetslösa i länet – 2 262 personer. I Haparanda är arbetslösheten 12,2 % av hela befolkningen. 42 % av de arbetslösa har en arbetslöshetsperiod på mer än tre månader. För kassamedlemmarna är det Kommunal som har den högsta arbetslösheten med 1 435 arbetslösa medlemmar. Svenska kommunalarbetsförbundet har nyligen redogjort för långtidsarbetslösheten. Den är högst bland Kommunals kassamedlemmar, och Norrbotten har enligt dessa uppgifter de flesta utförsäkrade.

Fru talman! Litet mer siffror. Sysselsättningsfrekvensen i länet är låg, och speciellt i vissa kommuner är den kvinnliga sysselsättningen mycket låg. Pajala exempelvis har en sysselsättningsgrad på 48,2 % för kvinnor. Den kan jämföras med Storstockholmsområdet 75,9 %. Den totala sysselsättningsfrekvensen för män och kvinnor i Pajala är 56,9 % mot Storstockholmsrådets 78,3 %. Jag tar med de här siffrorna, eftersom det är viktigt att ha med dem vid bedömningen när man skall göra insatser och vid jämförelser mellan olika regioner och deras behov av insatser. Siffrorna visar något av läget. I Norrbotten är vi medvetna om att fler och fler människor i vårt land ser sin situation hotad. Människorna är osäkra och otrygga. I svåra tider sätts solidariteten på prov, och vi är vana vid att inte ha något gott att vänta oss från borgerligt håll. Därför står vårt hopp till den socialdemokratiska regeringen och den utvecklingsplan som arbetarrörelsen har tagit fram och som även industriministern har hänvisat till.

Från socialdemokratins sida har vi alltid hävdat att det är viktigt att länet har någon robust, stabil arbetsmarknad som kan vara ett stöd för andra områden som eventuellt sviktar. Till följd av borgarnas agerande stoppades den positiva utvecklingen inom Norrbotten, t. ex. i Luleåområdet i samband med Stålverk 80-kraschen. Nu ser vi, att när malmfälten sviktar, finns det inte någon kommun i länet som står på så stabil grund att man där kan bidra med utvecklingsinsatser.

Fru talman! Utvecklingsplanen har utarbetats i fem steg. Det femte steget innebär arbetsmarknadspolitiska insatser, som det tidigare i dag har redogjorts för. Vi tycker att det var bra att regeringen handlade så snabbt, och vi ser fram emot fortsättningen. Det är viktigt att alltihop kommer i gång så snart som möjligt, så att inte det som under många år mödosamt har byggts upp i vårt län helt skall raseras.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag citera inledningen till utvecklingsplanen: "Norrbotten är en viktig del av det svenska folkhushållet ---. Genom produktion av bl. a. malmer, stål, skogsprodukter och vattenkraft tillförs nationen sedan decennier miljardvärden." Detta är någonting att ta med i bagaget, när man skall bedöma behovet av insatser.

Anf. 51 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Under de senaste årens ekonomiska nedgång har Norrbotten drabbats hårt. Detta har skett under en period då vi i vårt land har fått kännas vid nolltillväxt i industrin. Vi har fått ett ras när det gäller investeringarna och en sänkning av produktionen. 180 000 arbeten har gått förlorade i industrin. Flera av dem har förlorats i Norrbotten, andra i Bergslagen, Sjuhäradsbygden, Värmland och Kalmar län. Det har i stort sett gällt hela landet.

Det är nu ett mödosamt arbete att vända utvecklingen. De första stegen har tagits, men vi är ännu långt från vändpunkten och ännu längre från en uppgång. I arbetet på att sanera den svenska ekonomin intar Norrbotten en särställning. Låt mig understryka att det enligt min uppfattning är ett intresse för hela Sverige att stoppa den hotande utarmningen av Norrbotten. Det är en uppgift för hela Sverige att vända utvecklingen i Norrbotten rätt. Jag vill tillägga att det också är en uppgift för den privata industrin, som hitintills i alltför hög grad har hållit sig borta från Norrbotten.

Det var i den här andan som regeringen inte tvekade att sätta in ett brett register av åtgärder för att mildra den svåra sysselsättningssituationen i norr. Det är också i den andan som regeringens arbete med den samlande propositionen om Norrbotten kommer att bedrivas. Regeringen bearbetar nu ett flertal förslag som, om de håller vid en ekonomisk granskning, kommer att återfinnas i den särskilda Norrbottenspropositionen.

Jag vill samtidigt säga att vi inte väntar med de förslag som vi har klara. Undan för undan har vi, sedan vi tillträdde, satt in olika åtgärder. Här skall jag bara ta ett exempel på åtgärder som kommer denna vecka. Vid regeringssammanträdet nu på torsdag tas ett beslut om lokaliseringsstöd till det s. k. rymdhuset i Kiruna med närmare 30 milj. kr. i statligt bidrag. De blivande hyresgästerna i detta kommunala industrihus är företag med administrativ verksamhet. Det gäller Kontrolldata, SIGA och Skandinavisk Satellitbild AB. I lokalerna avses också lantmäteriverket ha viss verksamhet. Kring denna kontorsbyggnation skall, enligt planer som föreligger, ca 200 nya arbetstillfällen finnas i slutet av 1980-talet.

Fru talman! Jag har kunnat presentera regeringens arbete med Norrbotten i tre steg:

1. Vi har satt in omedelbara åtgärder för att lindra den svåra sysselsätt-

*Om sysselsättning-
en i järnmalms-
orterna*

ningsituationen. Det gäller beredskapsarbeten och förlängda uppsägnings-
tider men även omedelbara satsningar på prospektering och investering-
ar.

2. En samlad proposition i vår – i mars månad – där vi bygger på det
program för Norrbotten som arbetarrörelsens organisationer utarbetade
förra året. Det är ett program med förslag som vi nu bearbetar i
regeringskansliet i så snabb takt vi över huvud taget kan.

3. Malmfältsutredningen, som skall presentera sina mer långsiktiga
förslag under hösten 1983.

Kanske kan det finnas kritik att rikta mot detta. Och kanske kan det finnas
konstruktiva förslag som ännu inte arbetats in bland åtgärderna. Jag
välkomnar i så fall de konkreta förslagen. Gå inte och bär på förslag till
lösningar! Vi skall inte förkasta några förslag, från vilket håll de än kommer,
utan verkligen studera förslagen för att se om de kan innebära något positivt
för Norrbotten.

Men att hävda att detta resultat av den socialdemokratiska regeringens
första 100 dagar inte skulle tyda på handling och initiativkraft – som Bruno
Poromaa och Frida Berglund har sagt – det innebär, menar jag, en felinriktad
kritik. Det överensstämmer inte med verkligheten. Interpellationssvaret ger
en helt annan bild av regeringens arbete med Norrbotten.

Fru talman! Vi har i regeringen den allvarliga situationen i malmfälten och
i Norrbotten klar för oss. För inte alltför länge sedan har jag själv i
valrörelsen varit på plats i ert hemlän och mött människornas oro och
förtvivlan, känt engagemanget för hembygden, för jobben och för trygghe-
ten. Jag vill tillägga att malmfälten och Norrbotten är det hårdast drabbade
området i vårt land – och vårt land är i dag fullt av arbetslöshet.

Jag vill också tillägga, efter dessa månaders regeringsarbete, att inget
annat län har sysselsatt regeringen så mycket som Norrbotten. Vi menar att
det är en angelägenhet för hela Sverige att mildra den svåra situationen i
Norrbotten och att på sikt lösa de grundläggande problemen. Regeringen
kommer, fru talman, inte att spara någon möda i detta arbete.

Anf. 52 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Jag är givetvis nöjd med den del av industriministerns svar som
innebär att regeringen hädanefter seriöst skall pröva varje förslag och varje
initiativ, från vilket håll det än kommer, till lösningar på Norrbottens
problem. Det skall jag passa på att inteckna direkt från talarstolen.

Jag är också nöjd med den allmänt hållna deklARATIONEN att regeringen
givetvis inte skall överge Norrbotten. Givetvis skall vi beakta Norrbottens
problem och fortsätta att sysselsätta oss med dem, sade industriministern.

Men på de konkreta frågor som jag ställde i mitt inlägg fick jag tyvärr inget
svar. Jag måste därför upprepa dem.

Garanterar de i svaret uppräknade åtgärderna att sysselsättningen i
järnmalmsorterna i Norrbotten kan tryggas i minst samma omfattning som
tidigare? Kommer järnsvampstillverkning, konstgödseltillverkning, avfosfo-
risering och tillvaratagande av sällsynta jordartsmetaller att startas i

malmfälten under detta år? Om något eller några av dessa förädlingssteg inleds, vilket eller vilka blir det i så fall? Kan också verkstadsföretagen i malmfälten påräkna ett samhällsstöd som långsiktigt tryggar en positiv utveckling tekniskt, ekonomiskt och sysselsättningsmässigt?

Nr 61

Måndagen den
17 januari 1983

*Om sysselsättning-
en i järnmalms-
orterna*

Anf. 53 FRIDA BERGLUND (s):

Fru talman! Det finns en mycket stor realism i vårt län. Gemene man vet att det inte går att vända utvecklingen på en gång. Men det finns också en mycket stor oro och en stor misstänksamhet. Vid bedömningen av hur människor reagerar måste man ta hänsyn till att de under en lång följd av år har blivit utsatta för en löftespolitik från de borgerliga.

Den dåvarande industriministern kom med jämna mellanrum till länet, och i bagaget hade han med sig industrijobb. När han steg ur planet sade han: Nu skall vi investera 10 miljarder här. Det ger 2 300 jobb till NJA. Nästa gång var det 1 000 jobb. Sedan skulle 700 JAS-jobb upp till Norrbotten. Men människorna har kunnat se att ingenting har hänt. utan hela tiden har sysselsättningen inom industrin gått ner. Det som något har burit upp situationen i länet är att man har kunnat öka sysselsättningen inom den offentliga sektorn. Länets landstingspolitiker och kommunalpolitiker har vänt ut och in på sig själva för att öka sysselsättningen och skaffa resurser till det. I och med att också de nu måste dra in blir situationen väldigt besvärlig.

Jag tror att alla är medvetna om att den socialdemokratiska regeringen behöver tid på sig för att komma med olika förslag, men det finns ändå en mycket stor oro. Det enda som kan dämpa denna oro är att man, som Thage Peterson sade, släpper ut projekt allteftersom de är klara. Ett exempel på detta är rymdhuset i Kiruna, vilket kommer att betyda väldigt mycket. Jag tror att Norrbotten har vållat regeringen mycket huvudbry.

Gemene man i Norrbotten har enormt stora sociala problem och lider av stress och ångest. Det kommer bl. a. till uttryck när man jämför vissa sjukdomssymtom, och det kommer fram i självmordsstatistiken. Detta är en situation som är mycket allvarlig och som, vilket Thage Peterson sade, angår hela landet.

Vi ser fram mot den Norrbottensproposition som kommer. Vi hyser förhoppningen att den skall kunna om inte helt vända utvecklingen så ändå ge hopp om en framtid. Vi måste komma ihåg att det bland de arbetslösa i dag finns dels sådana som har hopp om framtiden, dels många som redan har tappat tron på en framtid. Det är facit av sex års borgerligt regerande.

Anf. 54 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag vill gärna understryka det som Frida Berglund sade om att Norrbotten i nuläget icke är betjänt av orealistiska löften, utan det måste prövas, framför allt av regeringen, om de olika förslag som ser dagens ljus håller ekonomiskt. Det är det som regeringen nu gör med de olika förslag som har förts fram tid efter annan. Tanken är att detta arbete skall redovisas i Norrbottenspropositionen. Jag nämner i mitt interpellationssvar en rad

*Om sysselsättning-
en i järnmalm-
orterna*

förslag som är hämtade från den arbetsgrupp inom arbetarrörelsen som utarbetade en utvecklingsplan för Norrbotten. Där fanns frågor som finansiell rekonstruktion av basindustrin, sänkta transportkostnader, sänkta socialavgifter för tillverkningsindustrin, finansiellt stöd till näringslivet, särskilda åtgärder för teknisk forskning och utveckling samt olika investeringar. Dessa förslag bearbetas och granskas nu i regeringskansliet. Det är också därför fullt förståeligt att jag här i riksdagen i dag inte vill ytterligare kommentera eller gå in på dessa olika förslag.

Paul Lestander har vid ett par tillfällen tagit upp frågan om konstgödseltillverkning i malmfälten, bl. a. på basis av apatiten i järnmalmen, och den frågan ligger hos malmfältsutredningen. Det var alltså hela frågekomplexet om en eventuell tillverkning av fullgödsel eller delar av fullgödsel som malmfältsutredningen bl. a. skulle studera. Malmfältsutredningen fick också frågan om utvinning av s. k. sällsynta jordartsmetaller, och på den punkten är en rapport färdig inom kort.

Jag skulle vilja säga, fru talman, att regeringen har väl reda på var de olika förslagen ligger. Vad vi nu gör är att anstränga oss för att servera förslag som håller granskningen, så att de också sedan skall kunna återfinnas i Norrbottenspropositionen.

Anf. 55 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! När det gäller industriministerns senaste inlägg kan jag väl hålla med om att Norrbotten inte är betjänt av orealistiska löften, men vi är betjänta av raka besked. Detta senaste inlägg gav besked på två av de punkter jag ställt frågor om. Även jag vet därmed var frågorna ligger. Men inlägget gav inget fullständigt besked om hela det frågekomplex jag reste i mitt första anförande. Jag förstår att jag inte får något svar på de frågorna. Industriministern avser alltså inte att ge något fullständigt, rakt besked i de ytterligare frågorna, vilket jag som sagt så väl förstår. Jag får ändå tacka för att han gick så långt att han gav åtminstone några besked. Men industriministern avser alltså inte att ge ett fullständigt svar på hela frågekomplexet.

Anf. 56 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Det är möjligt att jag inte lyckats ge de besked som Paul Lestander vill ha, även om jag har ord om mig att ge klara och raka besked. Jag ber att få upprepa att de olika förslag, bl. a. de som Paul Lestander har nämnt här, bearbetas i regeringskansliet, där vi nu ser efter om de håller för en ekonomisk granskning och om de kan förverkligas eller inte. Sedan får Paul Lestander vänta tills Norrbottenspropositionen kommer i maj och se om förslagen finns där. Om de finns där, kanske jag kan förvänta mig en viss glädje hos Paul Lestander. Finns de inte där, får väl Paul Lestander ställa ytterligare frågor och interpellationer till mig. Då skall jag försöka att efter förmåga svara på varför de olika förslagen inte återfinns i propositionen. Men det är litet för tidigt att nu hypotetiskt diskutera det ena eller andra förslaget mitt under den granskning som äger rum inför Norrbottenspropositionen.

Anf. 57 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Naturligtvis tycker jag inte att Thage Petersons svenska eller framställningskonst är otillräcklig. Om Thage Peterson har uppfattat mina inlägg på det sättet, är det ett missförstånd. Jag begriper mycket väl det som Thage Peterson säger, när han säger något. Men jag begriper också mycket väl, när Thage Peterson försöker undvika att säga något.

Det är den distinktion jag vill göra till det senaste inlägget.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1982/83:47 om hantverkets utveckling

Anf. 58 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Nils Åsling har frågat mig om jag är villig att medverka till en positiv lösning av de frågor rörande hantverksyrkenas utveckling och bestånd som aktualiseras i bl. a. statens industriverks utredningsrapport (1981:2) Hantverk – produktion med tradition.

Hantverket har stor betydelse för produktion, sysselsättning och kultur. Enligt industriverket sysselsätts ca 230 000 personer inom detta verksamhetsområde.

Hantverksföretagen kan i dag få del av flera av de näringspolitiska insatser som riktas till mindre företag. De ingår sålunda i målgrupperna för bl. a. de regionala utvecklingsfonderna och Stiftelsen Institutet för företagsutveckling (SIFU). Inom såväl gymnasieskolan som arbetsmarknadsutbildningen pågår utbildning som är speciellt inriktad på hantverkets problem. Regeringen har under hösten 1982 gett skolöverstyrelsen ett uppdrag som rör skolanknutna former av hantverksutbildning.

Förre riksdagsledamoten Johan A. Olsson har under hösten 1982 biträtt i industridepartementet med vissa frågor som rör hantverket. Han har i en skrivelse den 5 oktober 1982 till regeringen föreslagit att staten inrättar en särskild hantverksnämnd med uppgift att initiera, planera, samordna och själv vidta åtgärder för att främja hantverket. Förslag om medel för att inom SIFU:s ram utföra vissa liknande uppgifter har tidigare väckts. Statsmakterna har hittills inte varit beredda att anslå särskilda medel för en sådan verksamhet.

Det ankommer på industriverket och övriga näringspolitiska organ att inom ramen för sina resurser beakta hantverksföretagens behov av service. Om en hantverksstiftelse bildas på privat initiativ, får nämnda organ överväga olika möjligheter att inom ramen för befintliga anslag stödja stiftelsens verksamhet.

Anf. 59 NILS ÅSLING (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min interpellation. Jag tycker dock att svaret hade kunnat vara kortare och kärnfullare än som det här har framförts av industriministern. Jag får

*Om hantverkets
utveckling*

nämligen det bestämda intrycket av svaret att den nya regeringen säger nej till hantverkets utveckling. Jag beklagar om det är så man skall tolka svaret, att regeringen är ointresserad av att medverka i hantverkets utveckling.

Industriministern påpekar själv i svaret att hantverket spelar en stor roll för sysselsättningen och för att ge många människor ett meningsfullt engagemang i produktionslivet. Bland de remissyttranden som kommit till utredningen i sammanhanget finns ett från LO, som mycket riktigt påpekar att ett livskraftigt hantverk främjar konsumenternas valfrihet och alltså har sin betydelse även i det speciella avseendet.

Industriministern erinrar i sitt svar om att ca 230 000 personer är engagerade inom hantverket. Hantverkets betydelse är enligt min uppfattning ännu större än den siffran kan vittna om. Ett livskraftigt hantverk är ju en bas för många småföretags utveckling, och steget över från hantverksproduktion till industriell produktion i liten skala är ganska litet.

Från hantverkets egna organisationer – i första hand SHIO – har det föreslagits att en hantverksstiftelse inrättas, vilken f. ö. också skulle få lokaler i SIFU:s hus på Sandbacksgatan på Södermalm. Det är också det förslag som Johan A. Olsson i sin utredning har tagit upp. Där skulle också hemslöjden kunna få en stödjepunkt, om man utgår från de diskussioner som förts tidigare. Det bör i detta sammanhang också erinras om att tomten vid Sandbacksgatan skänktes av dåvarande Stockholms stad på villkor att den användes för hantverksändamål.

Jag är för min del övertygad om att en hantverksnämnd eller den stiftelse som föreslagits i Johan A. Olssons utredning skulle vara i hög grad befogad. Det skulle vara angeläget att få ett forum för samordning av insatserna på hantverkets område. Denna hantverksnämnd skulle också, tycker jag, kunna beredas plats i de lokaler som jag här diskuterar utan att det skulle inkräkta på de lokalanspråk som SIFU har anmält för sin fortsatta verksamhet på Sandbacksgatan.

Det är med besvikelse – som industriministern kanske förstår – som jag noterar i budgetpropositionen och nu också får bekräftat i industriministerns svar, att regeringen inte är beredd att medverka till att bilda en statlig hantverksnämnd. Jag tror att en sådan skulle ha en stor uppgift. Betydelsen av hantverket för näringslivets allmänna utveckling mötiverar klart enligt min uppfattning ett sådant steg. Det visar också utredningen på ett övertygande sätt. Också de remissinstanser som yttrat sig visar att de i allt väsentligt stöder denna tanke.

Får jag avslutningsvis ställa en kompletterande fråga: Är det så att industriministern menar att några statliga insatser inte kommer i fråga och att inga initiativ är planerade men att industriministern, om en stiftelse bildas på enskilt initiativ, har den meningen, att SIND bör på allt sätt stödja en sådan stiftelse och göra det inom ramen för befintliga anslag? Är det detta som är industriministerns mening, så är det bra om jag får det bekräftat. Samtidigt vill jag avslutningsvis ännu än gång säga att jag beklagar denna passiva attityd till hantverkets framtidsfrågor.

Fru talman! Jag tycker inte att herr Åsling skall dra så snabba slutsatser och tala om en negativ inställning till hantverket och en passiv attityd. Jag hade närt den förhoppningen att herr Åsling skulle genomgå en personförändring på den punkten från regering till opposition. Jag har i mitt interpellations svar framhållit hantverkets stora betydelse för vårt land. Det finns att läsa i mitt svar – där finns texter i detta avseende som kan återges. Jag har den grunduppfattningen, och jag skulle kunna hålla ett lovtal till hantverket, som möjligen skulle kunna få herr Åsling att bli rörd till sinnes.

Jag brukar ibland föra fram skäl till att samhället skall slå vakt om hantverket och hantverksskunnandet, och dessa sammanfaller i hög grad med det som Landsorganisationen i Sverige har angivit i sitt yttrande. Vi kan säga att hantverket är en del av vårt kulturarv och därför bör bevaras åt kommande generationer. Det är ett skäl att stödja hantverket.

Ett annat skäl är att hantverket kan bidra till att skapa sysselsättning, och det är inte oviktigt i vår tid. Jag nämnde att hantverket sysselsätter över 230 000 människor i vårt land.

Ett tredje och viktigt skäl är att hantverkets produkter och tjänster behövs och efterfrågas. Vi räknar med att så blir fallet också i framtiden, både av rena nytto skäl och därför att de fyller ett behov när det gäller kulturtradition, kvalitet, skönhet och mycket annat. Jag förstår inte riktigt varifrån herr Åsling fått att jag skulle vara negativ och passiv när det gäller hantverket. I mitt interpellations svar har jag nu gett uttryck för motsatsen.

Vad vi diskuterar är väl närmast frågan om den aktuella nämnden skall tillkomma på privat eller statligt initiativ. Jag har resonerat på följande sätt: I vårt Folkrorelsesverige med starka intresseorganisationer och starka organisationer på i stort sett alla områden borde väl dessa organisationer och de privata hantverksgrupperna kunna ta initiativ i stället för att staten skall rycka ut och göra det.

Man säger ibland att det i så många fall har blivit uppochnedvända världen under några år. Jag vill gärna framhålla att det här också är ett uttryck för det. Plötsligt talar jag ju för det privata initiativet. Nils Åsling kommer samtidigt och säger att det här bör socialiseras och att staten bör ta ett initiativ. Jag menar att här finns ett hantverksskunnande och möjligheter för hantverksorganisationer och andra att ta initiativ till bildandet av en nämnd. I egenskap av industriminister går jag nu bara och väntar på ett sådant initiativ.

Precis som herr Åsling sade finns det lokaler för ändamålet. Det återstår i stort sett bara att bilda en nämnd och att denna flyttar in i sina lokaler.

Jag vill vidare peka på att statens industriverk har möjlighet att stödja en eventuell privat hantverksstiftelse eller organisationshantverksstiftelse, om denna bildas på privat initiativ, med mindre belopp ur ett anslag som statens industriverk förfogar över. Det gäller ett bidrag till bl. a. regionala utvecklingsfonder. Därför kan jag nicka bifall till det antagande som herr Åsling gjorde, att det är fullt riktigt att jag tänkt så som jag gjort i den här frågan.

Nu väntar jag således på ett initiativ. Från statens synpunkt sett är det inte

uteslutet att man också på andra områden stöttar hantverket. Jag skulle kunna anföra flera exempel. Sålunda görs insatser på utbildningsområdet för hantverkarna. Vidare har skolöverstyrelsen fått i uppdrag att utveckla hantverksutbildningen inom skolans ram. Ett planerat uppdrag till skolöverstyrelsen rör byggnadshantverket. Ja, det är bara ett par exempel.

Vi är således väldigt aktiva när det gäller hantverket. Jag tror att ett närmare studium av den nya regeringens alla åtgärder på detta område skulle göra herr Åsling mycket nöjd.

Jag har, fru talman, således inte stängt dörren när det gäller en vidare diskussion med de grupper eller organisationer som tar ett privat initiativ i den här frågan. Den öppenheten hänger samman med den betydelse som jag tillmäter hantverket i vårt land.

Anf. 61 NILS ÅSLING (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för den senaste bekräftelsen på att han gärna ser att statens industriverk är aktivt och att det genom utnyttjande av befintliga anslag stöder ett initiativ i detta sammanhang.

När det gäller industriministerns omdöme om min s. k. personförändring måste jag göra honom besviken. Han hade hoppats på en sådan förändring. Men vad den skulle innebära vet jag inte något närmare om. Jag har hela tiden i min funktion som herr Petersons företrädare känt stark sympati i detta sammanhang, och jag har på alla sätt försökt att främja hantverkets utveckling. Jag skulle nog utifrån mina gamla erfarenheter vilja rekommendera Thage Peterson att lyssna på hantverkets företrädare.

Man kan säga att det är ett nära nog enigt hantverk som har velat få samarbetet med staten institutionaliserat i form av en hantverksnämnd, för att den vägen kunna koordinera de insatser på skilda områden som är av betydelse för hantverkets utveckling.

Man skall ha klart för sig att det t. ex. inom skolans område finns många omständigheter som är av betydelse för hantverkets utveckling. Och detta är egentligen inte ett område där man kan privatisera verksamheten – annars har jag i och för sig starka sympatier för det. Men lika väl som vi häromåret bildade en hemslöjdsnämnd tror jag att det vore befogat att också hantverket fick del av den omsorg och den samverkan mellan staten och näringen som en sådan nämnd, med den auktoritet med vilken den skulle kunna bedriva sin verksamhet, kan innebära.

Jag slår fast ännu en gång att regeringen genom industriministern säger nej till hantverksorganisationernas egen begäran om inrättande av en nämnd och säger nej till utredningens förslag. Att det skall tolkas som någon mer utpräglad välvilja visavi hantverket har jag svårt att förstå. Det tyder inte heller på något större mått av handlingskraft, som den här regeringen gärna talar om. Men jag kan hålla med om att det inte har varit någon brist på vackra ord från regeringen. Men dess värre är det inom politiken inte de vackra orden som ger resultat utan konkreta insatser. Och jag ber därför industriministern att noga överväga om inte denna fråga ändå är värd att tas

under omprövning, om inte hantverkets krav på mer ordnade relationer med samhället måste beaktas, med tanke på hantverkets stora betydelse i vårt samhälle.

Nr 61

Måndagen den
17 januari 1983

Anf. 62 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Om jag inte minns fel – detta blir bara ett stilla påpekande – fick SIFU nej av den borgerliga regeringen på en ansökan om en hantverksgrupp.

Jag har inte sagt nej till hantverket, utan jag väntar nu på privata initiativ. Och jag tilltror hantverket och dess organisationer om att ha den inneboende kraften att de själva kan åstadkomma en nämnd och en uppbyggnad av den här verksamheten.

Låt mig sedan slutligen tillägga: Jag skall gärna lyssna på hantverkets företrädare. Och jag skall också mer än gärna lyssna till herr Åsling på den här punkten, eftersom jag vet att han besitter goda insikter i den här frågan. Och att lyssna är ju en väsentlig del i en demokrati.

*Om förbättrad
kapitalförsörjning
för Kooperationen*

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1982/83:52 om förbättrad kapitalförsörjning för Kooperationen

Anf. 63 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Nils G. Åsling har ställt följande frågor till mig:

1. Vill industriministern närmare redogöra för orsaken till senareläggningen av propositionen om Kooperationen och när en sådan proposition kan väntas?

2. Kan i en tillämnad proposition från den socialdemokratiska regeringen systemet med särskilda kapitalinsatser, B-insatser, komma att införas för att stärka de kooperativa rörelsernas möjligheter att låta även andra än medlemmar satsa riskbärande kapital?

3. Avser regeringen att möjliggöra för de kooperativa föreningarna att erhålla långsiktigt bundet kapital genom sparande på samma villkor som gäller för skattesparandet?

Den lagrådsremiss som den borgerliga regeringen beslutade om innehöll endast begränsade förslag rörande de kooperativa företagens kapitalförsörjning. Många av Kooperationens problem lämnades olösta. Den socialdemokratiska regeringen valde därför att återkalla lagrådsremissen.

Det är regeringens avsikt att återkomma med en proposition som ger en samlad syn på Kooperationen och dess roll i samhället. Beträffande tidplanen för denna proposition vill jag anföra följande.

Regeringen kommer att inbjuda de kooperativa organisationerna till överläggningar i februari om Kooperationens roll i näringsliv och samhälle. Överläggningarna kommer bl. a. att utgå ifrån kooperationsutredningens betänkande och de synpunkter som framkommit vid remissbehandlingen av detta.

Måndagen den
17 januari 1983

*Om förbättrad
kapitalförsörjning
för kooperationen*

Enligt vad jag har erfarit kommer kooperationsutredningen att kunna slutföra sitt pågående arbete med en översyn av lagstiftningen för ekonomiska föreningar under hösten 1983. Det kan finnas anledning att avvakta resultatet av denna översyn innan regeringen redovisar sina förslag.

De arbetskooperativa företagens situation och utveckling följs upp av delegationen för arbetskooperation. Erfarenheterna från dessa företag är ännu mycket begränsade. Innan förslag inom detta område läggs fram bör därför ytterligare erfarenheter vinnas.

Mot bakgrund av vad jag här har anfört avser jag föreslå regeringen att till riksdagen avlämna en proposition om kooperationen senast under våren 1984.

Innehållet i den kommande propositionen blir naturligtvis beroende av resultatet av det förestående beredningsarbetet. Inte minst överläggningarna med de kooperativa organisationerna kommer att vara av stor betydelse. Målsättningen är emellertid att så långt det är möjligt skapa rättvisa mellan de kooperativa företagen och övriga företagsformer.

Anf. 64 NILS ÅSLING (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret på min interpellation.

Jag tror att industriministern och jag från flera synpunkter är rätt väl överens om kooperationsens stora betydelse i vårt samhälle. Den kooperationsutredning som regeringen Fälldin nr 1 tillsatte visade att kooperationen vid tidpunkten för de beräkningar som då gjordes svarade för 5 % av BNP, 13 % av industriproduktionen och 7,5 % av industrisysselsättningen. Det är mått som i och för sig kan vara intressanta, men långt betydelsefullare är självfallet kooperationsens allmänna roll i samhället, dess betydelse för intressebalansen, för många människors aktiva engagemang i näringslivets utveckling etc.

Trots detta har det under många år varit stora skillnader i förutsättningar mellan ekonomiska föreningar och aktiebolag liksom mellan kooperativ och andra associationsformer inom näringslivet. Dessa skillnader i förutsättningar har ökat under senare år till följd av den samhällsekonomiska utvecklingen och samhällets utveckling i stort.

Regeringarna Fälldin har på skilda sätt försökt gripa sig an med problemen. Tillsättandet av kooperationsutredningen var en väg att gå för att sortera upp problemen och få en ordentlig kartläggning av de kooperativa rörelsernas betydelse. I den industripolitiska propositionen våren 1981 tog jag upp kooperationsens betydelse för näringslivet till närmare behandling och presenterade några förslag som sedermera bifölls av riksdagen. Vi inrättade en delegation för arbetskooperativ och tog en lång rad andra initiativ, som så småningom mynnade ut i de förslag som fanns i den lagrådsremiss som vi framlade under sensommaren och som – oförklarligt nog och häpnadsväckande nog – togs tillbaka av den socialdemokratiska regeringen. I den lagrådsremissen fanns förslaget om att skapa B-insatser för att bredda de kooperativa rörelsernas kapitalbas. Det fanns förslag om att öppna fjärde AP-fonden. Det fanns förslag om att enkelbeskatta insatsrån-

*Om förbättrad
kapitalförsörjning
för kooperationen*

torna, och det aviserades möjligheter att på något sätt skjuta upp beskattningen på A-insatserna. Det fanns också aviserade sparstimulanser för skattefondssparandet.

När jag nu granskar industriministerns svar på min interpellation finner jag att jag egentligen inte fått något svar på mina frågor om B-insatserna. Jag har inte heller fått något svar på fråga 3, om regeringen har för avsikt att stödja sparande i långsiktigt bundet kapital. Det är viktiga frågor för kooperationen, som hade lösts – i synnerhet B-insatsfrågan – med den proposition som vi planerade och som tog sig uttryck i lagrådsremissen.

Den stora frågan för mig, och jag tror för hela den svenska kooperationen, är varför regeringen har agerat på det här sättet. Inte främjar man kooperationen med att fördröja insatser som har sin säkra förankring i den parlamentariska kooperationsutredningen. I det sammanhanget säger industriministern i sitt svar att det endast var begränsade förslag som fanns i vår tillämnade proposition. Många av kooperationsproblemen lämnades olösta. Ja, förvisso. Det är klart att vi inte hade ambitionen att i den första ordentliga lagstiftningsinsatsen för kooperationen någonsin här i landet kunna lösa alla problem. Men när industriministern säger att många av kooperationsproblemen lämnades olösta, skulle jag nog gärna vilja ha exempel på vilka problem som lämnades olösta med vårt tillämnade förslag. Har man löst problemen bättre genom att t. ex. med ett och ett halvt år, eller vad som kan bli resultatet, försena möjligheten att införa B-insatser? Nu skjuter man alltså på alla frågor till våren 1984. Skall man inte uppfatta svaret så? Det kan finnas anledning, säger visserligen industriministern, men jag uppfattar det ändå så, att man arbetar för att få fram en proposition till våren 1984.

Jag tycker inte heller att detta tyder på den omtalade, i varje fall av statsministern ofta åberopade, handlingskraften. Nu sägs det att motivet för uppskovet är överläggningar med organisationerna. Det är bra. Det är alltid bra att lyssna på organisationerna. Det gjorde vi också. Den tillämnade propositionen var rätt väl förankrad i organisationerna.

Industriministern säger också att erfarenheterna från de arbetskooperativa företagen är begränsade. Ja, självfallet är de det, eftersom försöksverksamheten startade först på ett initiativ av mig 1978. Men vi vet redan var skon klämmer, nämligen när det gäller kapitalbildningsfrågan och möjligheten till försörjning med långfristigt kapital, alltså de centrala frågorna i den tillämnade propositionen.

Jag är ledsen att jag nödgats konstatera att svaret, som jag ännu en gång ber att få tacka för, inte har skingrat den tveksamhet som regeringens agerande har skapat. Vi från centerpartiets sida försöker skingra den tveksamheten genom att i en partimotion nu ta fram våra förslag så att riksdagen skall ha en reell chans till prövning av de här frågorna utan att behöva vänta på att industriministern skall ha dragit den här frågan i den berömda långbänken.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Måndagen den
17 januari 1983

*Om förbättrad
kapitalförsörjning
för Kooperationen*

Anf. 65 Industriministern THAGE PETERSON:

Herr talman! Som jag redan har sagt, är jag av naturliga skäl inte beredd att före överläggningarna med Kooperationen i detalj ange vad propositionen kommer att innehålla. Målsättningen med arbetet är emellertid att likställa Kooperationen med övriga företagsformer när det gäller försörjningen med riskkapital. Om detta har vi inga delade meningar, herr Åsling och jag.

Den fråga som i herr Åslings interpellation har nr 3 fanns f. ö. över huvud taget inte med i lagrådsremissen.

Sedan vill jag gärna tillägga att de delar som är bra i den proposition som herr Åsling hann utarbeta före valet, och där vi kan få samstämmighet med Kooperationen, har inte regeringen någon anledning att gömma undan. Men vi skall överlägga med Kooperationen om de förslagen. Om det i de kommande överläggningarna visar sig att det finns en allmän uppslutning bakom förslaget om de s. k. B-insatserna, är det mycket som talar för att de också kommer att gå vidare i beredningsarbetet. Men jag tycker att det vore både odemokratiskt och fel att föregripa diskussionerna med Kooperationen och redan nu ange vad som kommer att bli resultatet, eftersom jag menar allvar med den överläggningsrunda som nu i februari inleds med Kooperationens olika delar, på konsumentsidan och på producentsidan.

Däremot vill jag säga ett definitivt nej till att skattesparandet skulle utvidgas till att omfatta även Kooperationen. Vi kommer inte att utvidga detta system till Kooperationen – det är ett klart svar. Däremot arbetar vi inom regeringskansliet med att försöka att till detta sparande hitta ett alternativ som är rättvist och som verkligen stimulerar till nysparande. Jag utgår ifrån som självklart att reglerna skall utformas så att detta sparande också kommer Kooperationen till del.

Jag sade i mitt interpellations svar – och det reagerade herr Åsling emot – att många av Kooperationens problem lämnades olösta i den proposition som herr Åsling utarbetade. Ja, av den långa lista över förslag som Kooperationsutredningen hade, var det faktiskt bara tre förslag som fanns med i lagrådsremissen. Det gällde B-insatserna, externt riskkapital och enkelbeskattning av en del av insatsrörelsen.

Om man till Sveriges riksdag lägger fram ett förslag om Kooperationen, som ju är en så viktig del i det svenska samhället och i det svenska näringsliv som jag gärna vill se utvecklat, bör man ju eftersträva en proposition som tar upp så många områden som möjligt i Kooperationens liv och utvecklingsmöjligheter. Jag hävdar att denna ambition inte präglade det gångna propositionsarbetet. Inget av förslagen som rörde utvecklingsfrågor fanns med – inte ett enda. Här hade utredningen en lång rad förslag, som rörde forskning, utbildning och information. Att de frågor som lämnades olösta är viktiga för Kooperationen framgår ju av remissvaren. Jag måste till herr Åsling säga att det också framgår av den reaktion som Kooperationen, eller delar av Kooperationen, har gett på mitt återkallande av lagrådsremissen. Det har nämligen hälsats med tillfredsställelse från Kooperationen själv att jag inte behöll den föregående regeringens förslag till proposition om Kooperationen, utan att jag hade en högre ambitionsnivå när det gäller

kooperationens verksamhet.

Jag vill säga till herr Åsling att jag fördiskuterade detta med kooperati-
onen. Man framförde då rådet och önskemålet att låta kooperationsförslaget
mera präglas av utredningens förslag och Kooperationens olika önskemål och
intentioner.

Jag kan naturligtvis inte säga att tillfredsställelsen var total inom
kooperationen – i vissa frågor finns det rämärken mellan producentkoope-
rationen och konsumentkooperationen. Men jag vill ändå säga att jag i stor
utsträckning har Kooperationens stöd för handläggningen av lagrådsremissen
och även för den handläggning som nu förestår när det gäller kooperations-
frågorna. Jag tycker det är en bra utgångspunkt att jag startar detta för
Sverige viktiga arbete i djup samklang med Kooperationen själv.

Anf. 66 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Målet tror jag vi är överens om. Jag kan understryka att det
är att jämställa Kooperationen med andra associationsformer i näringslivet.
Det var det genomgående temat i det propositionsförslag som vi utarbetade.
Det motivet till att fördröja hela processen, att socialdemokraterna på något
sätt skulle ha någon annan ambition i detta avseende, finns alltså inte. Det
slutgiltiga omdömet får väl sparas tills vi ser industriministerns proposition,
men av vad som hittills framkommit kan jag inte dra slutsatsen att
industriministerns ambitionsnivå i det här avseendet skulle vara högre än
min.

Industriministern sade att en av de av mig aktualiserade frågorna inte fanns
med i lagrådsremissen och att det egentligen bara fanns tre huvudpunkter
där. Det är riktigt. Lagrådsremissen kombinerades ju, som ofta sker, med
avsiktsförklaringar beträffande propositionens innehåll i övrigt, alltså det
som inte föranledde lagrådsremiss. Det är ett ganska normalt förfarande –
som industriministern inte heller är främmande för – att man underställer
lagrådet vad lagrådet rimligen bör yttra sig över, medan resten på sedvanligt
sätt kommer i propositionen.

Om det finns en allmän uppslutning om B-insatserna, kommer de med i
den tillägnade propositionen, sade industriministern. Om det inte har skett
någonting alldeles sensationellt finns det en allmän uppslutning omkring
tanken på B-insatser. Det fanns det tidigare, i varje fall från Kooperationen.
B-insatserna är rent principiellt en rimlig väg att gå för att, utan att överge de
kooperativa grundprinciperna, jämställa de kooperativa företagen med
aktiebolag.

Att det skulle behövas någon speciell överläggningsrunda för att fastslå
vad som sedan länge är välbekant och vid otaliga tillfällen tidigare fastslaget
förstår jag inte heller. Jag har ju själv haft dessa överläggningar och
diskussioner med hela den svenska Kooperationen och då kunnat förankra de
tankegångar som låg till grund för vårt förslag.

Skattefondssparandet säger industriministern nej till. Avsikten var att
åstadkomma en kooperativ parallell till skattefondssparandet. Jag blir inte
klokare av de antydningar som industriministern här gör. Vi får diskutera det

Nr 61

Måndagen den
17 januari 1983

*Om förbättrad
kapitalförsörjning
för Kooperationen*

*Om förbättrad
kapitalförsörjning
för Kooperationen*

när förslaget kommer. Huvudsaken är att vi även där är överens om att vi skall ha motsvarande principer inom Kooperationen som i näringslivet i övrigt. Men också där är det så att det här fördröjer en nödvändig process, och tåget går. Även forskning och information hade viktiga avsnitt. Jag kunde bekräfta en uppgörelse mellan lantbrukskooperationen och konsumentkooperationen om att tillsammans med staten göra insatser för att bl. a. inrätta en professur i Kooperationen och för att bl. a. lösa vissa gemensamma informationsproblem, även om det finns anledning att i hög grad bygga på de kooperativa rörelsernas egna ambitioner och resurser.

Avslutningsvis vill jag säga att med den här fördröjningen har ingenting blivit bättre. Den har skapat ovisshet hos Kooperationen. Även om Thage Peterson hänvisar till något slags underhandssanktion från kooperativa rörelser för det här förfarandet, är det ingen tvekan om att det skapar osäkerhet och tveksamhet. Det gör att de kooperativa rörelserna får vänta onödigt länge på att lösa vissa centrala frågor för kapitalbildning och kapitalanskaffning. Fortfarande är den fjärde fonden stängd i princip, även om man kan gå vissa omvägar, vilket har praktiserats. Men de principiella ställningstagandena dröjer uppenbarligen, och jag beklagar det. Det skapar problem, det skapar tveksamhet och inte den offensiva anda som jag föreställer mig att industriministern är beredd att medverka till fortsättningsvis inom skilda delar av näringslivet och alltså även inom Kooperationen.

Anf. 67 Industriministern THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att i åtskilliga sakfrågor har herr Åsling och jag inga delade meningar. Det verkar som om herr Åsling är litet stött i kanten för att jag inte lät hans propositionsutkast gå till riksdagen utan återkallade lagrådsremissen. Jag har försökt tala om vad orsaken var. Jag ville ha en så bra proposition som möjligt, som också Kooperationen kände för. När man till riksdagen för en fråga som gäller en så viktig rörelse i vårt samhälle som Kooperationen är det av stor vikt att denna är med om tagen och anser att de förslag som förs fram gagnar en sund och riktig utveckling av Kooperationen. Eftersom jag nu av betydande och tunga delar av Kooperationen har fått stöd för mitt tillbakadragande av lagrådsremissen och för det tänkta handlings sättet, drar jag den slutsatsen att jag är på rätt väg och att vi nu i samarbete med Kooperationen skall kunna utarbeta ett bra förslag. Med de goda insikter som herr Åsling har hoppas jag att jag av honom under resans gång får en hel del goda förslag och råd för att göra Kooperationspropositionen så bra och uttömmande som möjligt.

Anf. 68 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Jag försäkrar industriministern att jag inte alls är stött i kanten – jag är bara besviken på att en viktig fråga för en viktig del av svenskt näringsliv på detta sätt ganska omotiverat har hamnat i långbänken. Det har trots allt skapat förvirring och tveksamhet beträffande den här regeringens intentioner när det gäller de kooperativa rörelserna. Det är inte den typen av handlingskraft som vi hade väntat i den här frågan efter alla de deklARATIONER i

motsatt riktning som har kommit.

Jag konstaterar avslutningsvis att angelägnare former för Kooperationen på detta sätt fördröjs ett eller ett och ett halvt år och att det skadar dessa rörelsers möjligheter till utveckling. Det beklagar jag.

Anf. 69 Industriministern THAGE PETERSON:

Herr talman! Det kan, herr Åsling, inte skapa förvirring och tveksamhet hos Kooperationen eller vara till skada för Kooperationen, eftersom jag har betydande delar av Kooperationen med på den handlingslinje jag har valt. Då måste tveksamheten finnas någon annanstans än hos Kooperationen, varom propositionen kommer att handla. Det var därför jag dristade mig att i det föregående inlägget säga att måhända orsaken till denna kammardebatt ändå är att herr Åsling känner sig litet stött i kanten.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Föredrogs och hänvisades

Redogörelse

1982/83:3 till arbetsmarknadsutskottet

9 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1982/83:271–277 till konstitutionsutskottet

1982/83:278 och 279 till finansutskottet

1982/83:280–288 till skatteutskottet

1982/83:289 och 290 till justitieutskottet

1982/83:291 till utrikesutskottet

1982/83:292 till socialförsäkringsutskottet

1982/83:293 till socialutskottet

1982/83:294 till kulturutskottet

1982/83:295 och 296 till utbildningsutskottet

1982/83:297 och 298 till trafikutskottet

1982/83:299 och 300 till jordbruksutskottet

1982/83:301–303 till näringsutskottet

1982/83:304–306 till arbetsmarknadsutskottet

1982/83:307 till civilutskottet

10 § Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkande 1982/83:25

Lagutskottets betänkande 1982/83:17

Socialutskottets betänkande 1982/83:11

Kulturutskottets betänkande 1982/83:18

Jordbruksutskottets betänkande 1982/83:22

Nr 61

Måndagen den
17 januari 1983

*Om förbättrad
kapitalförsörjning
för Kooperationen*

11 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1982/83:83 Ändring i skatteregisterlagen (1980:343) m. m.

1982/83:84 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:865) mot skatteflykt.
m. m.

12 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1982/83:308 av *Lars Werner m. fl.*

Ändrade regler för val till kommunfullmäktige och landsting

1982/83:309 av *Agne Hansson* och *Gösta Andersson*

Fördelningen av statsbidrag till kommuner och landsting

1982/83:310 av *Gullan Lindblad m. fl.*

Riksdagens revisorers förslag angående riksbankens regionala organisation
(förs. 1982/83:11)

1982/83:311 av *Hans Pettersson* i Helsingborg och *Bengt Silfverstrand*

Etableringen av systembutiker

1982/83:312 av *Knut Wachtmeister* och förste vice talmannen *Ingegerd
Troedsson*

Utvidgad uppgiftsskyldighet vid vissa utlandsbetalningar m. m. (prop.
1982/83:73)

1982/83:313 av *Kersti Johansson*

En ny förvaltningsbyggnad i Nässjö

1982/83:314 av *Gunnel Jonäng*

Skärpt lagstiftning mot sexuella övergrepp

1982/83:315 av *Bengt Kindbom m. fl.*

Översyn av lagen om TV-övervakning

1982/83:316 av *Einar Larsson m. fl.*

Friköpsrätt för arrendatorer till jord ägd av fideikomiss m. m.

1982/83:317 av *Lars Werner m. fl.*

Åtgärder till förmån för kurderna

1982/83:318 av *Ivar Franzén*

Ändring av oljelagringsbestämmelserna

1982/83:319 av *Pär Granstedt m. fl.*

Sjukförsäkringen för ferie- och säsongarbetare

1982/83:320 av *Gunnel Jonäng*

Vidgad rätt till föräldrapenning

1982/83:321 av *Karin Nordlander*

Återställande av pensionsnivån i delpensionsförsäkringen

- 1982/83:322 av *Björn Samuelsson*
En reformering av studiestödssystemet
- 1982/83:323 av *John Andersson* och *Karin Nordlander*
Fördelningen av läkarresurserna
- 1982/83:324 av *Pär Granstedt m. fl.*
Färdtjänsten
- 1982/83:325 av *Lars-Ove Hagberg m. fl.*
Begränsning av övertiden
- 1982/83:326 av *Agne Hansson* och *Gösta Andersson*
Fördelningen av statsbidrag för missbruksvården
- 1982/83:327 av *Gunnel Jonäng* och *Sigrid Danielsson*
Marknadsföringen av modersmjölksersättning
- 1982/83:328 av *Ulf Adelson m. fl.*
Lärlingsutbildningen
- 1982/83:329 av *Sven Henricsson*
Svensk arkivinformation (SVAR)
- 1982/83:330 av *Björn Samuelson*
Demokratisering av högskolan
- 1982/83:331 av *Pär Granstedt m. fl.*
Transport av farligt gods
- 1982/83:332 av *John Johnsson m. fl.*
Samverkan mellan kommuner, vägverket och luftfartsverket
- 1982/83:333 av *Per Stenmarck* och *Ingrid Sundberg*
Införande av biltåg
- 1982/83:334 av *Kerstin Anér*
Utsläpp av kemikalier i Nordsjön
- 1982/83:335 av *Lars Werner m. fl.*
Vissa åtgärder mot förorening av luft, vatten och mark
- 1982/83:336 av *John Andersson*
Ett handlingsprogram för nickelbrytning i Västerbotten
- 1982/83:337 av *Ivar Franzén*
Bättre utnyttjande av tillgänglig elkapacitet
- 1982/83:338 av *Sven Henricsson*
Sollefteå som försökskommun för arbetskooperativ
- 1982/83:339 av *Bengt Kindbom m. fl.*
Stödet från oljersättningsfonden, m. m.

- 1982/83:340 av *Paul Lestander*
Odling av energiskog i Norrbotten
- 1982/83:341 av *Paul Lestander* och *John Andersson*
Volfram brytning i Norrbottens och Västerbottens län
- 1982/83:342 av *Lars Werner m. fl.*
Användande av bioteknik inom gruvnäringen
- 1982/83:343 av *Ulf Adelson m. fl.*
Arbetsmarknadspolitiken
- 1982/83:344 av *Lennart Brunander* och *Kerstin Andersson*
Inrättande av ett arbetsförmedlingskontor i Vårgårda
- 1982/83:345 av *Lars Werner m. fl.*
En strategi för malmfälten och LKAB
- 1982/83:346 av *Lennart Brunander*
Ändrade regler för bostadslån till småhus
- 1982/83:347 av *Kurt Ove Johansson* och *Lars-Erik Lövdén*
Den kommunala förköpsrätten
- 1982/83:348 av *Martin Olsson*
Konservering av kartor
- 1982/83:349 av *Björn Samuelson m. fl.*
Viss begränsning av vattenutbyggnad
- 1982/83:350 av *Lars Werner m. fl.*
Krigsmaterielexporten
- 1982/83:351 av *Lars Werner m. fl.*
Krigsmaterielindustrin
- 1982/83:352 av *Lars Werner m. fl.*
Sex timmars arbetsdag, m. m.
- 1982/83:353 av *Lars Werner m. fl.*
Sociala förmåner för deltidsarbetande
- 1982/83:354 av *Lars Werner m. fl.*
Skyldighet att erbjuda deltidsarbetande förlängd arbetstid
- 1982/83:355 av *Einar Larsson m. fl.*
Jord- och skogsbrukens roll som energiproducenter
- 1982/83:356 av *Einar Larsson m. fl.*
Slopande av skatt på etanol producerad på inhemska råvaror
- 1982/83:357 av *Einar Larsson m. fl.*
Utnyttjande av skogsenergi

1982/83:358 av *John Andersson*

Riksdagens revisorers förslag i anslutning till granskning av domänverket
(förs. 1982/83:12)

1982/83:359 av *John Andersson*

Riksdagens revisorers förslag i anslutning till granskning av domänverket
(förs. 1982/83:12)

1982/83:360 av *Ulf Adelson m. fl.*

Bostadspolitiken

1982/83:361 av *Ulf Adelson m. fl.*

Upphävande av lagen om hyreshusavgift

1982/83:362 av *Ulf Adelson m. fl.*

Ägarlägenheter, m. m.

Nr 61

Måndagen den
17 januari 1983

*Meddelande om
interpellation*

13 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 17 januari

1982/83:59 av *Blendu Litmarck* (m) till statsrådet Gertrud Sigurdson om användningen av THX-behandling:

Riksdagen beslöt den 9 december 1980 enligt propositionen 1980/81:5 och socialutskottets betänkande SoU 1980/81:7 om sådan ändring i läkemedelsförordningen att naturmedel för injektion skall tillåtas och därvid underkastas lindrigare krav än som följer av läkemedelsförordningens bestämmelser.

Beslutet, som föregåtts av motioner och debatter i riksdagen under många år, innebar att de tusentals människor som anser liv och hälsa vara beroende av tillgång till exempelvis THX och Iscador nu skulle få dessa medel lagligen. Såväl THX som Iscador, i likhet med många antroposofiska naturmedel, har använts länge med mycket få rapporterade biverkningar.

Riksdagen uppdrog åt socialstyrelsen att utforma bestämmelser. Sådana utfärdades också – dock så sent som 14 dagar innan lagen trädde i kraft den 1 juli 1981 och innebärande så hårda och detaljerade krav att riksdagens beslut omintetgörs. Jag begärde därför att JO skulle granska socialstyrelsens åtgärder i ärendet.

När det gäller THX är situationen fortfarande olöst. Socialstyrelsen kommer ständigt med nya krav på godkännande – uppfylles sådana, dyker det alltid upp nya. Först drevs kravet på sterilframställning. Efter hänvändelse till JO drogs detta krav tillbaka – aseptisk framställning enligt riksdagens beslut skulle vara till fyllest, men man tillade att lokalerna inte kunde godkännas. Så krävde man sluten framställning i filtreringsapparat.

Måndagen den
17 januari 1983

*Meddelande om
fråga*

När denna inte fungerade, utan vet. med. dr Sandberg måste återgå till den gamla framställningsmetoden, ville man ej godkänna personalen!

I det läget förbättrar dr Sandberg sin gamla metod och låter Svelab i Jönköping kontrollera varje tillverkningsbatch, innan den används, så att preparatet är fritt från patogena bakterier. Trots detta kan socialstyrelsen ej godkänna THX. THX skulle få prövas under fem år. Ett och ett halvt år efter beslutet har det ännu ej ställts till allmänhetens förfogande. Man kan inte värja sig för tanken att socialstyrelsen medvetet saboterar riksdagens beslut under olika förevändningar. Två gånger har dr Sandberg tvingats stänga sina kliniker på grund av socialstyrelsens åtgärder och de sjuka hindrats att få det medel de funnit verksamt. De lever i ständig ångest att det skall hända igen.

Mot denna bakgrund vill jag fråga statsrådet Sigurdson: Avser statsrådet vidtaga åtgärder för att göra det möjligt för allmänheten att använda THX i enlighet med 1980 års riksdagsbeslut?

14 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 14 januari

1982/83:220 av *Rune Ångström* (fp) till finansministern om målen för den ekonomiska politiken:

I tidigare finansplaner har angivits att ett bland flera mål för den ekonomiska politiken är regional balans. Denna formulering återfinns inte som centralt mål i den finansplan som nu förelagts riksdagen.

I anledning härav hemställer jag att få ställa följande fråga till finansminister Kjell-Olof Feldt:

Är ett av de centrala målen för den ekonomiska politiken alltjämt regional balans?

Om svaret är ja, vad är anledningen till att detta icke betonats tydligare i årets finansplan?

15 § Kammarén atskildes kl. 16.27.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert